

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Факультет лінгвістики
Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри

(підпис) _____ (ініціали, прізвище)
“ ____ ” _____ 2018р.

Магістерська дисертація

на здобуття ступеня магістра

зі спеціальності

035 Філологія

на тему: «Жанрові різновиди англомовного наукового тексту, їх характеристика та відтворення у перекладі»

Виконала: студентка 2 курсу, групи ЛА-71мп

Чеботар Альбіна Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Науковий керівник д-р філол. наук, професор Іщенко Н.Г.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент _____

(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студентка _____

(підпис)

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ І. НАУКОВИЙ ТЕКСТ ЯК ОБ’ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
1.1. Загальна характеристика наукового стилю та його призначення.....	
1.1.1. Підвиди наукового стилю.....	
1.2. Визначення наукового тексту та підходи до його вивчення.....	
1.3. Мовні засоби англійського наукового тексту відповідно рівням системи мови.....	
1.3.1. Фонетичні засоби.....	
1.3.2. Морфологічні засоби.....	
1.3.3. Синтаксичні засоби.....	
1.3.4. Лексичні засоби	
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ І	
РОЗДІЛ ІІ. ЖАНРОСФЕРА СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	
2.1. Жанр у мовознавчих студіях, визначення жанру.....	
2.2. Класифікація жанрів та піджанрів наукового англомовного тексту.....	
2.2.1. Наукова стаття.....	
2.2.2. Дисертаційна робота.....	
2.2.3. Монографія.....	
2.2.4. Наукова рецензія.....	
2.3. Спільності та розбіжності англійської і української жанрової картини наукових текстів.....	
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ ІІ	

РОЗДІЛ ІІІ. АНАЛІЗ СПОСОБІВ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ І МОВНИХ ЗАСОБІВ ЇХ ПОБУДОВИ.....

3.1. Специфіка перекладу наукової термінології та інших мовних засобів як ядра наукового стилю.....

3.2. Аналіз способів перекладу наукових текстів.....

3.3. Аналіз характерних особливостей та проблем перекладу жанрів наукового стилю

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ ІІІ

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....

ДОДАТОК А. Стилiстично маркованi науковi термiни

ДОДАТОК Б. Запозичення в текстах наукового стилю.....

ДОДАТОК В. Номенклатурнi назви в наукових текстах

ДОДАТОК Г. Аббревіатури в текстах наукового стилю.....

ДОДАТОК Д. Тематичний перелік англomовних наукових жанрів.....

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку лінгвістики, все більше й більше уваги вчені приділяють дослідженням наукових текстів. Це зумовлено рядом чинників, особливо стрімкий розвиток науки та сучасних технологій, процес глобалізації, і зростання обсягу наукової інформації. Таким чином активізується міжкультурна наукова комунікація. Так, англійська мова є основним засобом міжнародної комунікації у сфері науки, а предметно-знаковим носієм наукової комунікації є науковий текст, тому англomовний науковий текст відіграє велику роль у сучасному науковому суспільстві. І цей факт залишається незаперечним.

Стрімкий розвиток в науці та зміни технологій певним чином змінюють середовище спілкування, тобто канал комунікації, це призводить до змін не тільки у комунікативній поведінці мовців, а також в особливостях наукової мови та наукового спілкування. Всі ці фактори загалом впливають на модифікації й розвиток у межах наукового тексту, оскільки мова — явище динамічне і змінюється у відповідь на еволюційні зміни в суспільстві. Інтенсивний розвиток в науці, науковому спілкуванні спричиняє розвиток наукового тексту і це призводить до формування в його рамках численних жанрів і піджанрів, яким притаманні свої мовні та позамовні риси.

Вивченням історії наукових текстів займалися зарубіжні — З. Харріс, Т. Гівона, Т. Ван Дейк, Е. Бенвеніст, Дж. Граймс, Р. Лонгейкр, У. Чейф та вітчизняні — Л.А. Городецька, Л.С. Бархударов, К.Н. Котлярова, В.Н. Комісаров, В.Н. Крупнов, А.В. Міхєєв, Я.І. Рецкер, О.О. Селіванова, О.С. Кубрякова, О.В. Александрова, В.І. Карасик, Н.Д. Артюнова, О.М. Ільченко, Е.В. Бреус, В.І. Карабан, О. Баженова, Н. Данилевська, Н. Зелінська, М. Кожина, М. Котюрова, Н. Непийвода, П. Селігей, І. Синиця, Г. Солганик, О. Троянська, Т. Хомутова, Н. Мішанкіна дослідники.

З огляду на викладене вище, **актуальність** роботи зумовлена необхідністю дослідження наукового тексту науково-функційного стилю та потребою вивчення його жанрів та піджанрів.

Об'єктом дослідження є сучасний функційний науковий стиль.

Предметом дослідження є мовні одиниці рівнів системи мови, що формують наукові тексти стилю науки та їх жанри.

Методи дослідження. У процесі роботи було використано універсальні методи теоретичного дослідження, а саме *метод індукції*, який полягає у вивченні окремих явищ, на основі чого робиться загальний висновок. Даний метод було використано не лише для відбору термінів серед решти термінології на матеріалі наукових текстів. *Метод дедукції*, що полягає у підсумовуванні окремих положень дослідження, що виводяться із загальних, було використано під час виокремлювання із 2000 термінологічних одиниць, які було віднесено до певних груп лексики, термінів що слугували базою для проведення класифікації даних одиниць за певними критеріями у вищенаведеному типі літератури. *Метод кількісного зіставлення* було застосовано під час визначення частотності вживання певних термінів у згаданих жанрах наукової літератури. *Метод семантичного аналізу* застосовувався для виявлення семантичних зрушень, зокрема метафоричних, а також для визначення основних лексико-семантичних груп, що функціонують у межах цієї галузі. *Метод компонентного аналізу* використовувався для встановлення семантичних відношень між мовними одиницями на основі спільних або розбіжних компонентів в структурі лексичного значення цих одиниць. Завдяки *функціональному методу* було досліджено особливості функціонування термінів та визначено їхнє цільове призначення, описано функції даних одиниць та визначено прагматичне значення останніх.

Метою цієї магістерської дисертації є комплексний аналіз наукових англомовних текстів та визначення найбільш використовуваних способів їх перекладу.

Для досягнення мети дослідження були поставлені такі **завдання**:

- з'ясувати сутність понять «науковий стиль» та «науковий текст»;
- визначити загальні характеристики та функції наукових англомовних текстів;
- розглянути мовні одиниці відповідних рівнів системи мови у англійських наукових текстах.
- визначити жанр та піджанр, їх взаємозв'язки з науковим стилем;
- класифікувати жанри та піджанри наукового стилю;
- охарактеризувати спільності та розбіжності англійських та українських наукових текстів при їх перекладі.

Матеріалом дослідження слугували наукові статті, монографії, тексти наукових періодичних видань, тексти наукових робіт.

Теоретичне значення магістерської дисертації визначається тим, що висновки роботи знаходять своє втілення у теоретичних дисциплінах таких як — теорія функціональних стилів, теорія жанрів, теорія тексту, перекладознавство. Основні положення роботи можуть бути використані у дослідницьких роботах, присвячених подальшому аналізу текстів різної сфери діяльності, жанрів наукової англомовної комунікації.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що сформульовано поняття науковий текст, його визначення, виявлено його термінологічний склад. Проаналізовані мовні одиниці з точки зору рівнів системи мови: фонологічного, морфологічного, синтаксичного та лексичного, з позицій структури, семантики, прагматики та функцій. Новим у роботі є підбір прагматично зумовлених мовних одиниць та їх прагматична значущість для досягнення прагматичного ефекту.

Практичне значення дослідження визначається можливістю теоретичного і практичного використання його матеріалів при вивченні жанрового ландшафту наукової комунікації. Також при читанні курсів теорії та практики перекладу, при читанні лекцій з функціональної стилістики, лекцій з лінгвістики тексту, може бути застосований для перекладу та редагування перекладів наукових текстів, під час інтерпретації і/або аналізу наукових англомовних текстів, розрахованих на адресатів різних лінгвокультурних традицій.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, автореферату, списку використаної літератури та додатків. У роботі вміщено 4 таблиці та 10 діаграм.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження обраної перекладознавчої проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, а також розкривається наукова новизна, теоретичне та практичне значення, зазначається апробація результатів дослідження.

У **першому розділі** «Науковий текст як об'єкт лінгвістичних досліджень» розглядаються підходи до визначення наукового тексту, поняття наукового тексту, загальні риси, функції та лінгвістичні особливості, притаманні науковому англомовному стилю.

У **другому розділі** «Жанросфера сучасної англомовної комунікації» досліджуються основні жанри, жанрові системи та підходи до їх класифікації, а також особливості жанрів англійської та української наукової мови.

У **третьому розділі** «Аналіз способів перекладу наукових текстів і мовних засобів їх побудови» здійснюється аналіз способів перекладу мовних засобів наукових текстів, проблем та особливостей перекладумовних засобів у наукових текстах.

Список використаної літератури включає 92 найменування.

Робота включає 5 додатків. Загальний обсяг роботи становить 100 сторінок.

Апробація: основні положення дисертації викладно у статті, що опублікована в м. Херсон. (Іщенко Н.Г., Чеботар А.М. Жанрові різновиди англomовного наукового тексту, їх характеристика та відтворення у перекладі. // Науковий журнал. Серія «Філологічна». – Херсон: Видавництво «Молодий вчений». – Вип. №8 (60) – 2018. – с. 104 – 107; на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасного перекладознавства» з тезами «Англomовний науковий текст, його мовні та позамовні риси, особливості їх відтворення в перекладі», у збірнику матеріалів (м. Черкаси, 30 травня 2018 року) / Гол. ред. О.О. Селіванова; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 146 с. (Електронна книга) – с. 129 – 132. На Міжнародній науково-практичній конференції «Підсумки розвитку наукової думки: 2018» з тезами «Жанрова картина сучасної англomовної комунікації», у збірнику матеріалів (м. Івано-Франківськ, 5 грудня 2018 року).

РОЗДІЛ I. НАУКОВИЙ ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Науковий текст постає стрижнем, основою сучасної інформаційної цивілізації. Дослідження власне наукового тексту з'явилися через потребу у достатньому вивченні наукового тексту в міжкультурному, соціальному і комунікативному аспектах, визнання англійської мови мовою міжкультурної наукової комунікації, через появу нових якісних методів дослідження мови. Все це наштовхує на подальше детальніше вивчення такого складного явища, як науковий текст. Науковий текст активує спеціальні знання із різноманітних наукових сфер, і саме тому він посідає особливе місце в інтересі до сучасних досліджень наукових текстів.

1.1. Загальна характеристика наукового стилю та його призначення

Науковий стиль — це функціональний стиль літературної мови, який є засобом спілкування в галузі науки і навчально-наукової діяльності. Йому властивий ряд особливостей, серед яких виділяють: попереднє осмислення вислову, монологічний характер, строгий відбір мовних засобів, тяжіння до нормованої мови. Саме тому вважається, що даний стиль мовлення подає логічну, структуровану інформацію, яка є корисною у процесі навчання та наукової діяльності [58, с. 36]. Науковий стиль виконує певні функції. Але передусім науковий стиль реалізує інтелектуально-комунікативну функцію, оскільки головним його завданням є передати наукове знання, наукове пізнання, що завжди орієнтоване на комунікацію. Сферою використання наукового стилю є наукова діяльність, науково-технічний прогрес суспільства, освіта [58, с. 37]. Головне призначення наукового стилю — систематизування, пізнання світу, служити для повідомлення про результати досліджень, доведення теорій,

обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, систематизація знань, виклад матеріалу, представлення наукових даних суспільству. Головними функціями наукового стилю є:

- пояснення наукових ідей;
- повідомлення про результати досліджень, тобто пізнавально-інформативна;
- переконання в правильності гіпотез, тобто доказова;
- мислетвірна;
- номінативна.

У своїх працях Т. Гриценко описує пізнавально-інформативну та доказову функції, П. Селігей також наголошує дані функції у своїй праці – «Світло і тіні наукового стилю»: «Отже, засоби наукового стилю мають давати змогу авторові точно та переконливо передавати здобуте знання, а читачеві – швидко орієнтуватися в тексті, глибоко засвоювати й осмислювати його зміст» [62, с. 75].

В. Мозговий акцентує на реалізації науковим стилем передусім мислетвірної та номінативної функцій мови. «Оскільки цей стиль обслуговує професійно-наукову сферу, – наголошує учений, – головною метою науковця є об'єктивний, зрозумілий, доказовий, точний і неупереджений виклад інформації, яка має впливати не на почуття, а на розум і свідомість читача» [56, с. 39].

Це стиль наукових праць з різних галузей науки і техніки, виробничого й господарського життя, навчальної літератури, науково-популярних видань, який характеризується широким використанням абстрактних понять, наукових і технічних термінів, номенклатурних назв [56, с. 39]. Оскільки він обслуговує професійно-наукову сферу, головною метою науковця є об'єктивний, зрозумілий, доказовий, точний і неупереджений виклад інформації, яка має впливати не на почуття, а на розум і свідомість читача. Головне призначення

наукового стилю — систематизація знань, пізнання світу, слугування для повідомлення про результати досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, виклад матеріалу, представлення наукових даних суспільству. Наукова мова має бути суворо доведеною, аргументованою, саме тому основною формою існування наукової мови є письмова, що пояснюється характерними її рисами. **До рис наукового стилю належать:** інформативність, поняттєвість і предметність, об'єктивність, логічна послідовність викладу, узагальненість, однозначність, точність, лаконічність, доказовість, переконливість, аналіз, синтез, аргументація, упорядкована система зв'язків між частинами висловлювання і пояснення причинно-наслідкових відношень, висновки, а також насиченість наукової мови термінами, що є видимим показником його наукової спрямованості [61, с. 56].

Можна згрупувати риси наукових текстів наступним чином:

- сувора унормованість (відповідність до норм літературної мови);
- широке використання абстрактної лексики;
- безособовість;
- монологічний характер викладу, зумовлений змістом;
- завершеність та повнота висловлювання;
- тісний зв'язок між частинами висловлювання, логічна послідовність;
- використання лаконічних, але високоінформативних атрибутивно-іменних словосполучень;
- використання умовних знаків та символів;
- первинність писемної мови;
- відсутність підтексту та ін. [54, с. 44].

Цікавою є класифікація Селігея, він класифікує ознаки наукового стилю через призму автор-зміст-засіб-сприймач:

- головні – логічність, стислість (точність), ясність;

— потрібні – об'єктивність, достатність (змістовність, послідовність, пропорційність, структурованість, цілеспрямованість), доречність (правильність, чистота), виразність (дієвість, дохідливість);

— допустимі – експресивність, багатство (естетичність, образність, ритмічність, різноманітність). Селігей стверджує, що «наукова комунікація є цариною найбільш осмисленого і прозорого вживання мови, і ясність для неї є визначальною рисою» [62, с. 82].

В. Комісаров виокремлює такі риси з поміж інших, він вважає найголовнішими – ясність, точність, стислість, логічність.

Для досягнення ясності, точності, стислості та логічності вчені дають різні поради, наприклад, Дж. Локк радить: 1) уживати лише ті слова, які є знаками певних понять, тобто ідей; 2) уживати те саме слово як знак того самого поняття; 3) сполучати слова відповідно до правил граматики; 4) поєднувати речення в такий спосіб, щоб виходило зв'язне міркування [49, с. 406– 407].

П. Селігей дає такі поради для досягнення ясності: «На лексичному рівні – послуговуватися загальноновживаними словами, і до того ж у точному значенні, уникати двозначностей, віддавати перевагу питомим словам перед чужим, конкретним – перед абстрактним. На морфологічному рівні – не нагромаджувати поспіль кілька іменників, надто в родовому відмінку, не витісняти дієслова віддієслівними іменниками, домірно вживати різні частини мови. На синтаксичному рівні – не розтягувати надто фрази, нерозривати думку довгими вставками, не нанизувати кілька підрядних речень поспіль, не захоплюватися пасивними зворотами, пильнувати природний словолад» [62, с. 394].

В. Мозговий звертає увагу на такі ознаки наукового стилю різних рівнів: «У синтаксисі дозволяється тільки прямий порядок слів, переважають пасивні конструкції і складнопідрядні речення з ознаками мети, причини, наслідку, результату. Лексика характеризується наявністю спеціальних термінів,

абстрактних слів і понять, наукової фразеології. Слова вживаються тільки у прямому значенні, неприпустиме їх різне тлумачення, емоційне забарвлення, метафоричність» [56, с. 39]. Із ясністю у науковому тексті тісно пов'язані точність і стислість. Так, точність як норма наукового стилю вимагає ретельно вживати слова (терміни) й звороти, вживати їх в сталих значеннях, аби виключити ймовірність неоднозначного розуміння [62, с. 398]. На думку

П. Селігея, ознакою стислості є розумне співвідношення інформативності та надлишковості [62, с. 417]. Логічність тексту наукового стилю забезпечується за рахунок чіткої внутрішньої структури, членування його на окремі пункти, параграфи, абзаци, цитування з обов'язковим посиланням на адресата [56, с. 39]. Основними умовами логічності є: 1) несуперечливе поєднання слів; 2) правильний порядок слів; 3) правильний зв'язок окремих висловлювань у тексті; 4) позначення переходів від однієї думки до іншої [12, с. 13]. Функціональні ознаки наукової мови стали предметом вивчення у працях

Б. Головіна «Основи культури мовлення» [15], А. Коваль «Практична стилістика сучасної української мови» [32, 352 с.], В. Комісарова «Теорія перекладу» та «Сучасне перекладознавство» [35, 424 с.; 34, 253 с.],

Н. Непийводи «Мова української наукової технічної літератури» [57, 40 с.],

О. Трубачова «Бесіда про методологію наукової праці» [73, С. 564 – 597].

1.1.1. Підвиди наукового стилю

Сьогодні відомим є той факт, що кожен функціональний стиль представлено багатьма підстилями, жанрами та жанровими різновидами. Науковий стиль поділяється на такі підстилі: **власне науковий, науково-популярний, науково-навчальний, науково-технічний та науково-інформаційний**. Зберігаючи основні ознаки стилю, кожний з підстилів і жанрів характеризується своїми особливостями використання мовних засобів

[53, с. 283]. Власне науковий підстиль має інтернаціональну символіку, універсальні загальнонаукові терміни. Науково-популярний підстиль використовує й елементи художнього мовлення (епітети, порівняння, метафори), щоб зацікавити читача. **Науково-навчальний** – характеризується доступністю викладу інформації, спрощеністю системи доведень, програмністю викладу матеріалу, спрямованою на активізацію мислення мовця, поступовим, послідовним введенням термінологічної лексики. Науково-навчальний підстиль поєднує в собі риси власне-наукового та науково-популярного підстилів. Такий підстиль функціонує в навчальних посібниках, підручниках і довідниках, та характеризується наявністю визначень, правил, пояснень, а також системою вправ і завдань. [53, с. 284]. **Власне науковий** підстиль подає інформацію, що стосується науковців конкретної галузі, тобто об'єднує наукову літературу, написану фахівцями для фахівців. Власне науковий підстиль мовлення включає також **науково-технічний** підстиль. Науково-технічне мовлення, орієнтоване на дотримання однозначності та точності, полегшує сприйняття нового матеріалу, адже головною стилістичною рисою науково-технічного тексту є точний і чіткий виклад матеріалу при майже повній відсутності тих виразних елементів, які дають емоційну насиченість [4, с. 244], тобто його емоційна нейтральність. Серед основних ознак науково-технічного підстилю виділяють: ясність і предметність тлумачень, логічну послідовність і доказовість викладу, узагальненість понять і явищ, точність і лаконічність висловлювань, аргументація та переконливість тверджень, однозначне пояснення причинно-наслідкових відношень, докладні висновки. З цього випливає головне призначення науково-технічного стилю — викладення результатів дослідження про людину, суспільство, техніку і явища природи, обґрунтування гіпотез, доведення істинності теорій, класифікація й систематизації знань, роз'яснення явищ, збудження інтелекту читача для їх осмислення, подання інформації [5, с. 76]. Таким чином, можна стверджувати, що науковий стиль є чітко

вираженим функціональним різновидом літературної мови зі своєрідною структурою на всіх рівнях. Кожний різновид цього стилю має особливий характер, специфіку використання та жанри, але всі вони виконують основну функцію стилю — пізнавальну та інформативну. На фоні наукового стилю виділяється його підстиль — науково-популярний, якому властива настанова на доступність викладу наукової інформації, коментування явищ. Власне науковий стиль реалізується в таких жанрах: дисертація, монографія, стаття, підручник, лекція, відгук, анотація, рецензія, виступи на наукових конференціях, дискусії, доповіді на наукові теми [77, с. 111]. **Науково-популярний** підстиль застосовується з метою доступного викладу інформації про наслідки досліджень для нефахівців, і використовується у неспеціальних часописах та книгах, подекуди навіть із застосуванням засобів художнього та публіцистичного стилів [53, с. 286]. **Науково-інформаційний** підстиль виконує функцію повідомлення, інформування про явища, наукові факти та події наукового характеру [3, с. 44]. Цей підстиль також характеризується насиченістю термінологічної лексики, і в ньому, як і в науково-популярному підстилі активно використовуються експресивні засоби. Основою науково-інформаційного стилю є науково-популярна лексика. Цей стиль реалізується в наукових жанрах та газетах. Характеризуючи мову науково-популярного стилю можна сказати, що цей стиль має на меті передавати продуману та структуровану цілісну інформацію. У другому розділі ми запропонуємо детальнішу жанрову класифікацію відповідно до виділених підстилів.

1.2. Визначення наукового тексту та підходи до його вивчення

Тривалий час найвищою одиницею мови й мовлення вважалося речення (синтаксема). Але в середині XX століття, з виникненням нової галузі мовознавчої науки — лінгвістики тексту, увагу дослідників усе більше

привертає зв'язний текст як цілісне утворення, єдність змісту й форми [47, с. 9]. Саме текст розглядається як центральна ланка в процесі комунікації. Особливо науковий текст. Однак це явище настільки багатогранне й різнопланове, що не існує єдиного його розуміння і визначення. Більшість учених, оперуючи цим терміном, уникають його формулювання як універсальної мовної одиниці, або кваліфікують це поняття лише з погляду таких ознак тексту як послідовність, завершеність, лінійність тощо [58, с. 39]. Р. Харвег визначає текст як певну послідовність речень, Х. Вейнрейх – як упорядковану послідовність морфем; К. Брінкер – як когерентну послідовність речень; Е. Косеріу – як мовленнєвий акт або Б. Бонечка визначає його як синтаксичну протяжність і залежність; Т. Радзієвська говорить про нього як про складне лінгвістичне утворення, що інтегрує в собі образ позамовної дійсності; Б. Палек визначає його як гіперсинтаксис; Т. Ван Дейк – як макросинтаксис як мовознавчий феномен, І. Гальперін уважав, що “текст як витвір мовленнєвого процесу, який характеризується завершеністю, є об'єктивованим у вигляді письмового документа, літературно опрацьованим відповідно типу документа; витвір, який складається із заголовка і низки особливих одиниць (надфразних єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку, і має певну цілеспрямованість і прагматичну настанову” [13, с. 61]. Але це визначення властиве лише письмовим текстам художнього стилю. У словнику-довіднику “Педагогическое речеведение” зазначається, що “текст — результат мовленнєво-мисленнєвого процесу, реалізованого автором у вигляді конкретного письмового (або усного) твору згідно з мотивами, цілями, обраною темою, задумом та ідеєю, який характеризується певною структурною [45, с. 164], композиційною, логічною та стилістичною єдністю”. В інших працях увага акцентується не на формі мовлення, а передусім на структурно-семантичних показниках. Так, за комунікативним підходом текст розглядається як мовний феномен, що перетворюється у принципово нове ціле

внаслідок з'єднання окремих членів мовної структури; це деяка система комунікативних елементів (зв'язна і повна послідовність знаків або образів), функціонально об'єднаних у єдину замкнену ієрархічну семантико-сміслову структуру загальною концепцією чи задумом [53, с. 124].

В. Одинцов наголошує на тому, що текстом є "...певна з функціонально-сміслового погляду упорядкована група речень або їх аналогів, які являють собою завдяки семантичним і функціональним взаємовідношенням елементів завершену смислову єдність" [59, с. 96]. Т. Симоненко, Г. Чорновол та інші зазначають, що текстом є висловлювання, яке характеризується сукупністю речень та має змістову і структурну завершеність [65, с. 34].

Незважаючи на те, що загальновизнаними є такі ознаки тексту, як цілісність, зв'язність, структурна організація й завершеність, слід відзначити ті причини, що зумовлюють відсутність єдиного визначення тексту. Відсутність єдиного тлумачення поняття "текст" О. Селіванова пояснює абсолютизацією його структурної організації та граматичних засобів зв'язності; формально-структурною, жанрово-стилістичною різноплановістю текстів і специфікою способу його репрезентації; багатоплановістю підходів до лінгвістичного вивчення тексту:

- онтологічний,
- гносеологічний,
- власне лінгвістичний,
- психологічний, прагматичний,
- комунікативний,
- модальний,
- структурний,
- номінативний,
- когнітивний,

- соціально-історичний;

звуженням функції тексту до рівня складника комунікативного процесу, посередника, засобу, процесу й мети комунікації, абсолютизацією у складі дефініції певної категорії або кількох категорій тексту (наприклад, зв'язності) [61, с. 34]. Серед різних визначень тексту можна виділити три основні типи:

- текст розглядається як проміжна ланка процесу комунікації;
- текст розглядається як сума, сукупність чи множина фраз;
- текст визначається як структурна й смислова єдність.

Сучасне розуміння наукового тексту в лінгвістиці ґрунтується на тлумаченні його не лише як готового продукту мовлення, а також як складного комунікативного механізму, посередника наукової комунікації, елементу комунікативного акту в позиції між мовцями, адресантом і адресатом. За цих умов текст є середнім елементом схеми комунікації, яку можна уявити у вигляді триелементної структури: автор (адресант) — текст — читач (адресат). Деякі вчені зосереджують увагу на розумінні тексту як мовленнєвого витвору, його репрезентації як абстрактної загальної схеми побудови будь-якого тексту, співвіднесенні його з наявними одиницями мови. З приводу цього слушним є зауваження відомого лінгвіста Ю. Левицького про те, що науковий текст — це не рівень мовної системи, а спосіб її реалізації і функціонування [46, с. 23]. Якщо мова існує для осмислення дійсності, мовлення — для передачі інформації, то текст функціонує як комунікативна структура для реалізації мовленнєвої функції.

З точки зору лінгвістики, філософії мови, психології і психолінгвістики науковий текст — це основна одиниця наукової комунікації, це феномен реальної дійсності і спосіб відображення дійсності, побудований з допомогою елементів системи мови [60, с. 11]. Фахівці погоджуються з тим, що суто лінгвістичні визначення текстів неправомірні, адже текст поєднує в собі як мовні, позамовні аспекти, а й також соціальні. Так, за структурно-семантичним

підходом текст розглядається як завершений продукт творчої діяльності, вивчення якого спрямоване на виявлення його особливостей, а також семантики і граматики.

Науковий текст — це закінчене мовленнєве утворення, яке містить змістовну, структурно-граматичну єдність, що реалізується в усній або писемній формі, характеризується замкнутістю, зв'язністю, різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку і має певну граматичну настанову. Для наукового тексту чистота та виразність мовлення є принциповою і необхідною умовою його адекватного сприймання. Як об'єкт наукового осмислення науковий текст постає в трьох варіантах [64, с. 266]. “По-перше, він сам виступає як продукт дослідження тому, що містить ті або інші наукові ідеї, обґрунтування, аргументації, тобто відоме або принципово нове знання. Він певним чином інституціоналізує наукове знання, закріплює його в науці, забезпечує наукову комунікацію. По-друге, науковий текст виступає як джерело наукової методології і джерело фактологічної інформації, яку одержує і переробляє дослідник. По-третє, він є деяким позитивним або негативним зразком інтелектуального продукту. Добре написаний текст змушує наслідувати, а невдалий текст призводить до формування в дослідника уявлень про те, як не треба писати. Гарний текст широко цитується, використовується для обґрунтування ідей, а поганий, або не помічається науковим співтовариством, або виступає предметом критики” [67, с. 7].

Отже, текст є центральною ланкою в процесі комунікації, і кожен текст як цілісний мовленнєвий твір оцінюється за цілим комплексом критеріїв, основними з яких є: інформаційно-структурні (логічність, зв'язність і цілісність, точність, ясність, зрозумілість, доступність) та стилістичні (правильність, чистота та культура мовлення). Проте є інші характеристики тексту, які пов'язані, але прямо не відносяться до мови. Наприклад, науковий текст має

високий рівень інформативності, через що створюється певне напруження в процесі сприймання.

1.3. Мовні засоби представлення англійського наукового тексту

Особливості використання засобів мови в науковій сфері спілкування присутні на всіх рівнях системи мови – фонетичному, лексичному, морфологічному, синтаксичному. Поряд з мовними характеристиками слід вказати і деякі позамовні ознаки: складність синтаксичних конструкцій, прагматичні настанови, підпорядкованість естетичних властивостей прагматичним настановам, інтенції автора, засоби авторської мови, нейтральний і маркований виклад, широке використання символів, формул, таблиць та ін.

1.3.1 Фонетичні засоби

Фонетико-інтонаційна сторона в усній формі наукової мови не має певного значення, вона має на меті підкреслювати особливості стилю на інших рівнях. Так, стиль вимови має забезпечити чітке сприйняття словесної форми взагалі і складної зокрема. Уповільнений темп вимови слів забезпечує ці умови. О.Б. Зайцев стверджує, що понятійні словосполучення поділяються подовженими паузами, щоб адресат краще сприймав їх зміст. Загальний рівномірний та уповільнений темп мови також покликаний створювати сприятливі умови для перцепції [26, с. 5]. Відповідно до тверджень О.Б. Зайцева можемо навести фонетичні особливості наукової мови та подати у вигляді наступного переліку:

- підпорядкованість інтонації синтаксичній структурі наукової мови;
- стандартність інтонації;
- сповільненість темпу мовлення;

- стабільність ритмічного та хвилеобразного інтонаційного рисунка.

1.3.2. Засоби морфологічного рівня

Такий засіб морфологічного рівня, як абстрактність, проявляється і на граматичному рівні – у виборі форм слова і в побудові словосполучень і речень. Специфіка англійської наукової мови проявляється в заміні означальних підрядних речень прикметниками в постпозиції та у використанні форм інфінітива у функції визначення. Специфікою українськомовного стилю є більш широке використання абстрактних і загальних понять руху і зміни; значно частіше використовуються логічні засоби зв'язку. Манера викладу характеризується переважанням поєднань, ядром яких, як ми вже зазначили, виступає іменник [24, с. 179].

У науковому стилі англійської мови широко використовуються однорідні члени речення, дієприкметникові та дієприслівникові звороти, емоційні вирази і риторичні запитання. Особливо своєрідно вживається в науковому стилі іменник. У даному стилі типовим є вживання форм теперішнього часу дієслова, і ці форми мають позачасове значення. Позачасове значення набувають і форми минулого часу. Якщо порівнювати науковий стиль з іншими, то бачимо, що чергування форм теперішнього і минулого часу в інших стилях робить мову образною, "живописною", а в науковому ж стилі це вказує на закономірність явища, що підкреслюється контекстом [69, с. 94]. У науковому стилі частіше вживаються дієслова недоконаного виду, так як від них утворюються форми теперішнього часу, які, як вже сказано вище, мають позачасове узагальнене значення. Дієслова доконаного виду вживаються значно рідше і використовуються часто в стійких зворотах типу: *розглянемо ...; доведемо, що ...; зробимо висновки; покажемо на прикладах і т.п.*

Частота вживання в наукових текстах пасивної форми дієслова пояснюється тим, що під час опису механізму, процесу, структури увага зосереджується на них самих, а не на виконавцеві дії. У науковому стилі викладу часто використовується дієслово у формі 3-ї особи множини теперішнього та минулого часу без вказівки на суб'єкт дії.

Великого поширення в науковому стилі мають короткі пасивні дієприкметники, які за функціями близькі до зворотних дієслів з пасивним значенням [69, с. 97]. У науковій мові частіше, ніж в інших стилях мови, вживаються короткі прикметники. Своєрідно виявляється категорія особи: значення особи зазвичай є ослабленим, невизначеним, більш узагальненим. Пояснюється це тим, що в науковій мові не прийнято вживати займенник першої особи однини "Я". Його замінюють займенником "Ми"/"We". Прийнято вважати, що вживання займенника "Ми"/"We" створює атмосферу авторської скромності і об'єктивності: *Ми досліджували і прийшли до висновку ... (замість: Я досліджував і прийшов до висновку ...)*. Проте слід мати на увазі, що вживання авторського "Ми"/"We" у тому випадку, коли дослідження не представляє особливого наукового значення, може створити атмосферу авторської величі [63, с. 68].

У зв'язку з цим замість форми 1 особи однини і множини займенників Я або "Ми"/"We" в наукових текстах вживаються неозначено-особові і безособові речення. У цілому, у науковому стилі над дієсловами переважають іменники та прикметники. Іменний характер наукового стилю – типова його (наукового стилю) риса, і пояснюється це наявністю в цьому стилі якісних характеристик предметів і явища [70, с. 76]. Крім того, часте вживання в науковому стилі імен іменників у поєднанні з прикметниками у функції визначення пояснюється стислістю такого поєднання і високою інформативною вагою іменних форм, що надзвичайно важливо для наукового викладу, мета якого - повідомити читачеві велику кількість предметних значень в можливо більш компактній формі.

У зв'язку з цим необхідно охарактеризувати особливості вживання іменників у науковому стилі. Значно рідше, ніж в інших стилях, зокрема, в розмовному і художньому, вживаються одухотворені іменники. Серед іменників чоловічого і жіночого роду велике місце також займає абстрактна лексика [28, с. 79]. Своєрідно проявляється в науковій мові категорія числа іменників. У науковій літературі поширеним є вживання форми однини замість множини. Ці форми служать для позначення узагальненого поняття чи неподільної сукупності і спільності. Їх вживання пояснюється тим, що форми множини мають більш конкретне значення, вказуючи на окремі предмети. Навпаки, в науковій мові зустрічаються форми множини іменників, які в інших типах мовлення не зустрічаються – множина від абстрактних і речовинних іменників [28, с. 81]. Для наукової мови характерне вживання деяких прикметників і дієприкметників у значенні вказівних займенників *"цей, такий"*. Наприклад: *Наступні мінерали, що входять до цієї групи, мають темне забарвлення*. Прикметник *"наступні"* у значенні займенника *"такі"* підкреслює послідовність перерахування особливостей, ознак і т.д. [70, с. 77]. У науково-технічній літературі, як правило, не вживаються, в силу їхньої невизначеності, неконкретності, займенники *щось, дещо, що-небудь*.

У науковій мові велике місце займають прийменники, прийменникові сполучення. Висока кількість прийменників пояснюється іменним характером наукового стилю. Науковий виклад розрахований на логічне, а не на емоційно-чуттєве сприйняття, тому емоційні мовні елементи не відіграють вирішальної ролі у науковій літературі [58, с. 67]. Однак, визнаючи специфічними рисами наукового стилю понятійну і підкреслену логічність, в ньому присутній і елемент образності, емоційності і в цілому експресивності. Використання емоційних елементів у науковому тексті значною мірою визначається областю знання, до якої він відноситься. Оскільки, наприклад, у наукових роботах з математики, механіки результати наукових пошуків повинні

бути викладені так, щоб їх можна було формалізувати, перевірити експериментально, отримати втілення у схемах, авторська стилістична індивідуальність тут майже зовсім не представлена. Не представлена і образність мови [41, с. 50]. У науково-гуманітарній літературі, предметом якої є суспільство і духовна діяльність людини, емоційні елементи представлені досить широко. Особливо широко представлені емоційні елементи в тих розділах, де міститься наукова полеміка. Тут емоційний елемент органічно входить в словесну тканину наукового твору, не порушуючи його стильової однорідності та структурної одноплановості [6, с. 68 – 69].

У науковій літературі широко застосовуються різні види скорочень: графічні (під-тво), літерні аббревіатури (ГОСТ), складноскорочені слова (Держплан), скорочення без голосних (млрд), скорочення змішаної форми.

Специфіка англійської наукової мови проявляється в заміні означальних підрядних речень прикметниками [70, с. 80], в постпозиції та у використанні форм інфінітива у функції визначення.

1.3.3. Засоби синтаксичного рівня

Синтаксичні особливості наукового стилю виявляються досить послідовно незважаючи на те, що синтаксичні конструкції в більшості своїй загальноновживані, нейтральні. Синтаксис (побудова словосполучень і речень) найбільше відображає зв'язок з мисленням [36, с. 68].

Сучасний науковий стиль характеризується прагненням до синтаксичної компресії – до стиснення, збільшення обсягу інформації при скороченні обсягу тексту. Це проявляється в особливостях побудови словосполучень, в особливостях речень. Так, для наукового стилю характерні словосполучення іменників, у яких у функції визначення виступає родовий відмінок імені, часто з прийменником *для*. Прикметники в ролі визначення широко вживаються в

термінологічному значенні: *голосні і приголосні звуки, кримінальний кодекс, умовні рефлекси* і т.п. [14, с. 72]. Для наукового стилю англійської мови типовим є вживання іменного присудка (а не дієслівного), що сприяє створенню іменного характеру наукового стилю. Найчастіше іменні присудки зустрічаються у визначеннях і міркуваннях, при цьому зв'язка нерідко відсутня. Широко вживаними в науковому стилі є іменні складові присудки з короткими дієприкметниками типу *"може бути використаний"* [20, с. 43].

На рівні речення також проявляється специфіка наукового стилю. Оскільки логічність – одна з основних стильових рис наукового тексту, для його синтаксису характерні структури, перш за все виражають суто понятійний зміст. Такою основною структурою в багатьох мовах є повнозмістовне розповідне речення з нейтральним (у стильовому відношенні) лексичним наповненням, з логічно правильним (нормативним), прямим порядком слів і з союзним зв'язком між частинами речень. Простих речень у науковій мові стільки ж, скільки складних. Середній розмір простого речення – близько 20 слів, складного – близько 30 [48, с. 20]. Серед складнопідрядних переважають речення з одним підрядним. Питальні речення виконують у науковій мові специфічні функції, пов'язані з прагненням лише привернути увагу до розповіді. У такій же незвичайній ролі вживаються і спонукальні (для вираження допущень і пропозицій) речення.

Для наукового стилю характерне широке поширення безособових речень різних типів, тому що в сучасній науковій мові особиста манера викладу поступилася місцем безособової, що обумовлено прагненням до об'єктивної узагальненості і абстрагованості. Широко споживані в науковому тексті пасивні конструкції (пасивні), при цьому часто відсутня вказівка на виробника дії [37, с. 63]. Для наукової мови характерне з'ясування причинно-наслідкових відносин між явищами, тому в наукових текстах переважають складні речення з союзним зв'язком (із співками). Багато представлених складні сурядні й підрядні

сполучники і союзні слова, такі, як: незважаючи на те що, з огляду на те що, тому що, внаслідок того що, тоді як, між тим як, у той час як і ін. Найбільш продуктивні в наукових текстах складнопідрядні речення з підрядними причини, умовними, тимчасовими, слідства, з'ясувальними [37, с. 64].

Специфічною рисою наукового стилю є вживання складнопідрядних речень, де висловлюється зіставлення будь-яких явищ. Типовим для наукового стилю є вживання однорідних членів речення, які перераховують логічно однорідні поняття. Використовується в науковій мові і група вступних слів і словосполучень, що містять вказівку на те, ким висловлена та або інша думка, кому належить те чи інше вираження, яке джерело повідомлення (на нашу думку, на переконання, за відомостями, за повідомленням, з точки зору, відповідно до гіпотези, визначенню і ін.). Для наукових творів характерна композиційна зв'язаність викладу [48, с. 31]. Взаємопов'язаність окремих частин наукового висловлювання досягається за допомогою певних сполучних слів чи груп слів, що відображають етапи логічного викладу і є засобом зв'язку думок у ході логічного міркування.

1.3.4. Засоби лексичного рівня

Особливу увагу слід приділити термінології. Згідно тверджень, ядром наукового стилю постають терміни. Термінологія є визначальною рисою наукової мови. Загалом, термін повинен точно та чітко вказувати на реальні об'єкти і явища та становити однозначне розуміння інформації, що передається, тобто суворо передавати тільки певне значення. Якщо це якась величина, наприклад – scalar (скаляр), то значення цього терміна має точно відповідати визначенню поняття (a quantity that has magnitude but no direction) і не інакше [5, с. 183]. Однак терміни, не є єдиною складовою лексики. Лексичний склад наукової мови поділяється на –

а) власне терміни,

б) слова і поєднання, які є «службовими»: артиклі, службові дієслова, прикметники, прислівники, союзи, займенники, прийменники, тобто ті слова, що не залежать від стилю мови і які присутні в будь-якому стилі та загальнонаукова лексика. [6, с. 185].

Але лексичні особливості наукової англійської мови не вичерпуються лише термінами. Крім термінів, в науковому стилі присутні загальнонаукові та загальновживані слова. Зазвичай, в наукових текстах спеціальних термінів більше ніж загальнонаукових, оскільки ті позначають безліч предметів та об'єктів наукової діяльності людини. Загальнонаукові слова є широковживаними, оскільки, більше сприяють взаємопорозумінню між фахівцями тієї чи іншої наукової сфери [9, с. 68]. В науковій мові є також, так звана, спеціальна лексика, вона поєднує похідні слова від термінів, така лексика не є суворо фіксованою в словниках і не має певних визначень. Вона використовується при описі властивостей наукових понять, об'єктів та їх особливостей і т.д. Наприклад, *the voltage is applied* (пор. *напруга подається*), *the magnetic field is set up* (пор. *магнітне поле створюється*), *the line is terminated* (пор. *ланцюг виводиться на затискачі*), *the switch is closed* (ср. *перемикач замикається*) [25, с. 364]. Дотримання норм вживання спеціальної лексики ставить перед перекладачем особливі завдання при створенні тексту перекладу. До загальновживаної лексики належать слова спільної мови, які найбільш часто зустрічаються в наукових текстах [17, с. 4]. Загальна характеристика лексичного складу наукового тексту включає наступні риси: слова вживаються або в основних прямих, або в термінологічних значеннях, але вони не є експресивно-подібні. Як виключення зустрічаються в науковій мові і лексичні елементи, під час перекладу яких перекладачеві доводиться стикатися з необхідністю вибору експресивно-стилістичних варіантів [23, с. 38].

Інший, узагальнений характер наукового тексту проявляється на лексичному рівні в тому, що в текстах широко вживаються слова з абстрактним значенням. Слова побутового характеру також набувають у науковому тексті узагальнене, часто термінологічне значення, наприклад, такі науково-технічні терміни, як *муфта, стакан, трубка*, та багато інших.

Як вже зазначалося, характерною рисою наукового стилю є його висока насиченість термінами. При цьому частка термінів у порівнянні із загальноживаною лексикою не однакова в **різних жанрах наукової мови**. Необхідною умовою наукової мови є правильне, логічне визначення понять, що вводяться термінами [75, с. 9]. Неправильно вживаний або незрозумілий термін може дезінформувати читача. У суто науковому (або ще академічному) стилі, терміни не завжди пояснюються. У наукових творах для широкої аудиторії терміни зазвичай роз'яснюються. Може даватися пряме пояснення терміну, наприклад: "Просодика - це загальна назва таких ритміко-інтонаційних сторін мови, як висота, гучність голосового тону, тембр голосу, сила наголосу" [75, с. 10 – 11]. Терміни можуть бути пояснені через синоніми або через пояснення походження терміна, тобто через етимологічні довідки. Визначення терміна може даватися "супутньо", тобто в дужках, у виносках. У навчальній літературі, зокрема, в підручниках, терміни найчастіше отримують пряме пояснення

[23, с. 42]. Терміни можна класифікувати за структурним складом, наприклад:

1) терміни-слова (*reconnaissance, quorum, disintegration, validation, perversion, quadruplicate, naturalization, index, machine, neuron, integral, logarithm*)

[75, с. 14 – 15].

2) терміни-словосполучення (*information war, quasi-agreement, neo-colonialism, information annex, variable levy, unilateral declarations, hoc committee, machine code*)

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

У першому розділі висвітлено сутність поняття наукового стилю, його риси та функції, поняття наукового англомовного тексту його стилістичні особливості, лінгвістичні особливості англійської наукової мови. Підсумовуючи, можна зазначити, що науковий текст — інтелектуальний продукт, це мовленнєве утворення, який забезпечує наукову комунікацію і є центральною ланкою в ній, він містить змістовну, структурно-граматичну єдність, що реалізується в усній або писемній формі, науковий текст характеризується виразністю, замкнутістю, зв'язністю, високою інформативністю, різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку і має певну граматичну настанову. Науковий текст виступає продуктом дослідження, він містить наукові ідеї, аргументації, обґрунтування, або цілком нові знання.

Функціональним стилем наукової діяльності та засобом спілкування в галузі науки є науковий стиль. Йому властивий ряд особливостей — попереднє осмислення вислову, суворий відбір мовних засобів, тяжіння до нормованої мови. Науковий стиль реалізує інтелектуально-комунікативну функцію, його головною метою є передача логічної, структурованої інформації, наукового знання, що орієнтоване на комунікацію. Його головними рисами є: наявність спеціальної термінології, чітка і логічна структура, об'єктивність, прозора аргументація та ін. Науковий текст належить до таких підстилів: власне науковий, науково-популярний, науково-навчальний і науково-технічний. Кожен підстиль характеризується своїми особливостями використання мовних засобів, але при цьому вони зберігають основні ознаки стилю. Сфера застосування наукового стилю дуже широка, він обслуговує різні галузі науки. Лінгвістичні характеристики, що вирізняють англійську наукову мову — використання термінів, загальнонаукових слів.

РОЗДІЛ II. ЖАНРОСФЕРА СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Поняття жанру є не новим для науки про мову – воно з'явилося ще завдяки античним ученим. Ще Аристотель визначив жанри як класи. Сьогодні цей термін застосовують до будь-якого виду дискурсу будь-якого типу (усного або письмового). Лінгвістична теорія жанру одержала друге дихання у дев'яностих роках минулого століття, а початок другого тисячоліття позначилося активними теоретичними і прикладними розробками в цій галузі. Завдяки зміні системи поглядів на мову із системоцентричної на антропоцентричну, розвиток нових напрямів мовознавства та суміжних наук (прагматика, лінгвокультурологія, етнографія комунікації, соціолінгвістика). На думку професора прикладної лінгвістики Кена Юланда «сучасний інтерес до дослідження жанру продиктований, по-перше, прагненням зрозуміти взаємовідношення мови й умов її використання (оскільки вона використовується в певних комунікативних ситуаціях), по-друге, невідпинним розвитком сучасної науки і техніки».

Одним із напрямків сучасних досліджень у сфері лінгвістики є розгляд основних особливостей і закономірностей функціонування різних жанрів текстів у науковій сфері, а також специфіки наукового стилю.

2.1. Жанр у мовознавчих студіях, визначення жанру.

Поняття «жанр» є найважливішим у такій галузі лінгвістики як «жанрознавство». Дослідженням жанрів займалися такі мовознавці – М.М. Бахтін, Н.Д. Арутюнова, А. Вежбіцька, М.В. Китайгородська, М.М. Кожина, Дж. Свейлз, О.О. Селіванова, М. Халідей.

Основи поняття «жанру» сформував М.М. Бахтін, у своїй праці «Проблеми мовленнєвих жанрів» він передав найсуттєвіші ідеї. Дослідник

розглядає жанр як мовленнєве утворення, висловлювання, що містить зміст, композиційну будову і мовний стиль. [8, с. 258]. Слід підкреслити, що єдиного визначення жанру не існує. Так, наприклад, професором Сіднейського університету Джеймсом Мартіном було запропоновано наступне: "жанри – це способи виконання дій, коли мова використовується як інструмент". Дане визначення сфокусовано на дії, для виконання якої використовується жанр. Як відмітну рису даного визначення, відомий своїми працями з жанрового аналізу Джон Свейлз підкреслює роль комунікативної мети [82, с. 73]. Одне з найповніших визначень було дано Джоном Свейлзом у 1990 році: "Жанр – це клас комунікативних подій, учасники яких мають однакові комунікативні цілі. Такі цілі визнаються експертами дискурсивної спільноти та в такий спосіб становлять основу жанру. Ця основа включає схематичну структуру дискурсу та впливає і обмежує вибір змісту й стиль" [82, с. 58]. Особливістю даного визначення є виділення цільової природи жанру. Мета жанру – те, що ми втілюємо в соціальному контексті, визначає структуру тексту й вибір вербальних і риторичних стратегій. На відміну від традиційного розуміння жанру як виду тексту, його розуміють як комунікативні (соціальні) події. У цьому визначенні ціль, реалізована конкретним жанром, і структура тексту, що належить до даного жанру, взаємозалежні. Крім того, структура тексту жанру формується його комунікативною метою [82, с. 45]. Джон Свейлз називає такі п'ять критеріїв жанру:

1. Жанр є класом комунікативних подій.
2. Основна особливість, яка робить набір комунікативних подій жанром – загальна комунікативна мета (або цілі). Для того, щоб вважатися жанром, клас комунікативних подій повинен мати загальновизнаний набір комунікативних цілей. Тут точка зору Джона Свейлза [82, с. 46 – 49] збігається з такою думкою лінгвіста С. Міллера у тому, що «жанр визначається загальною метою, а не подібністю форми або змісту».

3. Конкретні випадки використання жанру варіюють у межах прототипу жанру. Джон Свейлз [89 с. 49 – 52] відзначає, що тоді як комунікативна мета є основною властивістю жанру та не допускає варіативності, зміст, форма та учасники комунікативного процесу відіграють менш значну роль і можуть змінюватися більшою мірою в прототипі конкретного жанру.

4. Принцип виділення жанру накладає обмеження на можливості зміни змісту, структури й форми. Згідно з твердженням Джона Свейлза [89, с. 52 – 54], визнання загального набору цілей є основним принципом виділення жанру, і саме він обумовлює конвенції жанру (*genre conventions*) – зміст, форму, вибір лексики, граматики, синтаксису. Члени комунікативної спільноти мають більше знань про умовності жанру, ніж випадкові учасники процесу взаємодії.

5. Номенклатура жанрів певної спільноти – важливе джерело "інсайту" (*source of insight*).

Ситуація вважається комунікативною, якщо мова відіграє в ній ключову роль. Розглянемо п'ять основних характеристик жанру:

1. Жанр – це загальноприйнята категорія дискурсу, основана на типіфікації риторичної дії. Як дія він набуває значення в ситуації та соціальному контексті, у якому виникає ситуація.

2. Як цілеспрямована дія жанр інтерпретується за допомогою правил, які є відносно високим рівнем в ієрархії правил взаємодії знаків [82, с. 59].

3. Жанр має відмінність від форми: форма – більш загальний термін, використовуваний на всіх рівнях ієрархії. Жанр – форма одного рівня, яка є єдністю форм більш низьких рівнів і характерного вмісту.

4. Жанр – основа для форм вищого рівня. Жанри як повторювані схеми використання мови складають основу нашого культурного життя.

5. Жанр – риторичний засіб, який відіграє роль посередника між конкретними намірами та суспільною необхідністю, він зв'язує особисте із суспільним, одиничне з повторюваним [82, с. 61].

Існують й інші визначення жанру, які відображають жанр як модель:

Т.В. Матвєєва: «Мовленнєвий жанр – структурна модель мовленнєвого спілкування у вигляді послідовності мовленнєвих ходів [51, с. 218].

Т.В. Шмельова характеризує наступним чином – «Мовленнєвий жанр – особлива модель висловлення, з чого розуміємо, що необхідне дослідження у двох напрямках: перелічення моделей та вивчення їх втілення в різних мовленнєвих ситуаціях [78, с. 90]. А М.Ю. Федосюк пропонує вважати жанри стійкі тематичні, композиційні і стилістичні різновиди усних та письмових текстів [74, с. 104], які існують у різних сферах спілкування і відтворюються тими, хто пише та говорить та ідентифікуються за їхніми мовними засобами [44, с. 57].

Сучасна наука групує жанри за комунікативною метою та спільними формальними властивостями. Мета будується спільнотою, розпізнається нею та реалізується у певних ситуаціях. До формальних властивостей відносять засіб комунікації, структурні властивості тексту, мовні особливості. Жанр є моделлю комунікації у певній спільноті, він оформлює спілкування. У цьому сенсі жанр є носієм стандарту комунікації у певній спільноті. Існують випадки, коли жанри поєднуються разом і утворюють складний комунікативний процес. У таких випадках йдеться про систему жанрів. Така система складається з взаємопов'язаних жанрів, які створюють типову послідовність або набір послідовностей, а її мета та форма взаємозумовлені [81, с. 183]. Поняття системи жанрів як серії жанрів, які регулюють соціальну активність має особливе значення для вивчення комунікативної взаємодії, оскільки увага приділяється тому, як комуніканти вживають послідовності комунікативних дій для координації діяльності у часі та просторі. Як окремі жанри системи зумовлюються соціально визнаною метою, вмістом, формою, учасниками, часом та місцем системи жанрів у цілому на додаток до власної комунікативної мети, вмісту, форми, тощо. Система жанрів структурує багатосторонню

взаємодію у співтоваристві, а також між співтовариствами. Слід наголосити, що тексти та жанри не тотожні поняття, не існує однозначної відповідності між жанром та типом тексту. Існує лише тенденція до вивчення кореляції між жанром та деякими характеристиками типів текстів, встановлення взаємовідношень між жанром та функціональним стилем: жанри мають стильовий аспект, а стиль, в свою чергу, відображається у жанрах [81, с. 186]. Кожний функціональний стиль – це сукупність конкретних жанрів, прийнятих у цій сфері спілкування. **Жанри це форми реалізації наукових підстилів.** Отже, як вітчизняні так і зарубіжні науковці не дійшли спільної думки щодо визначення та класифікації жанру, й досі як ми бачимо налічують численні визначення та класифікації жанрів, але загальноприйнятого та уніфікованого не існує. Але найбільш на нашу думку підходящим є трактування жанру як тексту, усного чи письмового, що вирізняється своєрідною структурою, мовними засобами, використанням стилістично маркованих прийомів.

2.2. Класифікація жанрів та піджанрів наукового англomовного тексту.

Існує немало підходів до систематизації та класифікації жанрів наукового тексту. Засновником сучасної теорії мовленнєвих жанрів є М.М. Бахтін, він дав початок вивченню мовленнєвих жанрів. Жанри мають еволюцію, вони виникають, розвиваються й зникають. З неупинним розвитком науки і техніки з'являються нові жанри, інші стають застарілими, поступово виходять з вжитку та зникають.

М.М. Бахтін підрозділяє всі жанри на два класи: **«прості жанри»** щоденного спілкування і **«складні жанри»**. До жанрів англomовного наукового тексту належать:

- 1) оглядові та експериментальні статті;

- 2) наукові статті;
- 3) інтерв'ю;
- 4) матеріали наукових конференцій;
- 5) наукові та технічні розробки;
- 6) анотації, рецензії, монографії;
- 7) подання на отримання грантів, традиційна та електронна наукова кореспонденція, науково-технічний звіт, дисертація [87].

О.С. Троянська зазначає, що існує більше ніж 50 жанрів наукового стилю, і подає свою розширену класифікацію жанрів наукового тексту, та поділяє їх на:

- ядерні (наукова стаття, науково-технічний звіт, монографія, дисертація);
- суміжні (підручник, довідник, рецензія, анотація, реферат, тези, рецензія-рекомендація). Суміжну сферу утворюють жанри наукового стилю, як їх називає О.С. Троянська – «міжжанрові утворення» і «міжстильові жанри наукової літератури», наприклад, рекламна стаття, науково-публіцистична стаття та коментарі у науковому стилі;
- периферійні (доповідь, повідомлення, науковий діалог, патент, інструкція, лекція), та стверджує, що жанри можна класифікувати відповідно досліджуваного предмету та цілей фахівця [76, с. 190].

Радянський та російський лінгвіст М.П. Котюрова пропонує наступну класифікацію – первинні та вторинні жанри наукового стилю:

Первинні – стаття, дисертація, монографія.

Вторинні – автореферат, резюме, огляд реферативного журналу. Марія Павлівна зазначає, що «первинні жанри відображають первинні наукові відомості, що отримуються науковцями в процесі дослідження, а вторинні наукові жанри відображають проаналізовані кінцеві результати досліджень, що вже втілені в первинних текстах».

Марія Павлівна Котюрова пропонує класифікувати жанри за обсягом викладеного матеріалу, на малі та великі жанри; до великих наукових жанрів вона відносить: монографію, дисертацію, енциклопедію, словник, довідник, підручник, енциклопедію, а до малих – статтю, реферат, анотацію, рецензію, тези, доповідь, лекцію, відгук, резюме, огляд і т.д.

Л.В. Кравець наводить таку жанрову класифікацію наукових текстів:

- монографія;
- стаття;
- реферат;
- анотація;
- дисертація;

— тези, тези в свою чергу вона поділяє на три типи — тези визначення проблеми, тези, що висвітлюють результати дослідження, тези, що репрезентують нову методику роботи.

- підручники;
- посібники;

— студентські наукові тексти, це: реферат, курсова робота, дипломна робота, дисертаційна робота, також можна віднести тези [68, с. 45].

Також жанри можна розподілити за **функціями**: текстовими та комунікативними:

- власне наукового: монографія, стаття, дисертація, тези, доповідь, повідомлення, виступ, науково-технічний звіт;
- інформаційно-реферативного: реферат, огляд, анотація, резюме;
- довідково-енциклопедичного: енциклопедія, словник, довідник;
- науково-навчального: підручник, навчальний посібник, курс лекцій);
- науково-оцінного: рецензія, відгук, експертний висновок, полемічний виступ [27, с. 67];
- науково-методичного: методичний посібник, програма, інструкція;

– науково-ділового: патент, авторське свідоцтво, опис винаходу, стандарт, технічні умови, специфікація, рекламація.

Залежно від комунікативної функції виділяються такі підстилі і жанри:

- науково-академічний: дисертація, монографія, стаття, тези;
- науково-інформаційний: реферат, резюме, анотація;
- науково-критичний: рецензія, огляд, відгук про дисертацію, висновки щодо можливості публікації роботи;
- науково-навчальний: підручник, навчальний посібник, лекція.

У жанровому відношенні **наукова мова** є однією з найбільш багатих різновидів англійської мови [27, с. 69];

Жанрове різноманіття наукового стилю обумовлено наявністю в ньому великої кількості типів текстів. Можна відобразити у вигляді таблиці наступні підстилі наукового стилю і відповідно жанри, які відносяться до цього стилю як письмового, так і усного мовлення (див. Таблиця 1)

Підстилі наукового стилю

Жанри наукового стилю

Власне науковий	Монографія, стаття, доповідь, курсова робота, дипломна робота, дисертаційна робота.
Науково-інформативний	Реферат, анотація, тези, патентний опис, наукова рецензія, науковий журнал, періодичне видання, рецензований науковий журнал.
Науково-довідковий	Словник, довідник, каталог, інформаційний бюлетень енциклопедія.
Науково-учбовий	Підручник, словник, методичний посібник, лекція, конспект, анотація, усна відповідь, пояснення.
Науково-популярний	Нарис, книга, відгук, виступ по радіо, телебаченню, газета.

Таблиця 1. Підстилі та жанри наукового стилю.

Оскільки розвиток науки та різних технологій динамічний та невпинний, то виникають все нові жанри наукового тексту, тому цей перелік не можна вважати остаточним. Ми обрали чотири жанри власне наукового та науково-інформативного стилю, які розглянемо далі детальніше.

2.2.1. Наукова стаття

Наукова стаття – другий з найуживаніших жанрів науково стилю, що має свою специфіку. Б. Климзо з цього приводу застерігає, що переклад статей з ряду причин більш складний, ніж переклад монографій та підручників. Дослідник визначив такі особливості науково-дослідницьких статей, що має враховувати перекладач [31, с. 75 – 76].

У своїх працях дослідники визначають таку структуру англomовної наукової статті, що варто враховувати під час перекладу українською: - Abstract – реферат; - Introduction and Review of Literature – вступ та огляд літератури; - Methods – методологія; - Results, Discussion, and Conclusions – результати, обговорення та висновки; - References – джерела [79, с. 135].

Стаття (research article, journal article) є провідним жанром первинної англomовної наукової комунікації, чому, як стверджує Т.В. Яхонтова, посприяла сукупність різних чинників – невеликий текстовий обсяг, чіткий структурний формат і мовні особливості, що розвивалися разом з еволюцією жанру [79, с. 136]; Наукова стаття втілюється у численних субжанрах, що охоплюють теоретичні, оглядові, полемічні статті, статті-повідомлення тощо, тобто можна стверджувати, що вона є макрожанром, який включає у себе декілька мікрожанрів (наприклад, анотацію, подяку), які сприяють ефективній реалізації комунікативних завдань. Наукова стаття реалізується через письмовий та усний

канали комунікації, а її фізичною основою є паперовий друкований, електронний текст. [79, с. 137]. Комунікативними цілями статті є 1) презентація нових наукових результатів, отриманих під час дослідження, у відповідності з його загальною логікою й процедурами; 2) їх ратифікована науковим соціумом фіксація, закріплення відповідного наукового пріоритету та авторського права; 3) аргументоване переконання читачів – членів відповідної наукової спільноти – у валідності та цінності цього доробку; просування наукових результатів, їх популяризація та поширення. У наукових статтях простежується використання займенників «я», але часто вживається «ми»: *We can roughly distinguish... I have mapped out....I then test... I look into retellings... I execute a textual analysis...* Інші дослідники в аналізованих статтях вживають виключно особовий займенник «Я» [79, с. 138]. Для статей притаманне вживання вставних слів, словосполучень: *ever since* – *відтоді*, *відтопер*, *however* – *проте*, *as such (such as)* – *такий як*, *moreover* – *крім того*, *indeed*, *further*, *obviously*, *particularly*, *in particular*, *since*, *furthermore*.

2.2.2. Дисертаційна робота

Дисертаційна робота – це власне наукове дослідження, за допомогою якого автор відкриває новий напрям у науці, пропонує новий підхід до вирішення проблеми чи вирішує її, досліджує невідоме або розв’язує певні завдання, що забезпечать просування подальших досліджень у цій галузі. Дисертації характерна чітка структура та обсяг, стандартні мовленнєві форми, які повинні бути наповнені оригінальним змістом цього дослідження. Жанр дисертації передбачає виклад логічного механізму доказів дослідження: теза, аргумент [52, с. 285]. При доведенні гіпотез, думок притримуються законів логіки та методів.

2.2.3. Монографія

Монографія – це узагальнення різних відомостей, отриманих у результаті проведення декількох науково-дослідницьких робіт, присвячених одній темі. Вона створюється тільки після накопичення певної кількості фактичних і узагальнених відомостей [10, с. 178]. За обсягом матеріалу монографію можна віднести до великих жанрів, монографія відображає первинну наукову інформацію, яка добувається науковцем в процесі дослідження, тому належить до первинних жанрів. Залежно від комунікативної та текстової функцій, які виконує монографія, її відносять до власне наукового та науково-академічного підстилю.

2.2.4. Наукова рецензія

Наукова рецензія – це своєрідно сформований жанр, що має високий ступінь стандартизації на всіх рівнях побудови тексту. Наукова рецензія має оцінний та діалогічний характер, через це і відрізняється її словниковий склад та граматичне наповнення. Головні функції рецензії – це оцінна та інформативна [38, с. 261]. Рецензія повідомляє читача про зміст нової наукової публікації, її оцінку та аналіз в цілому або окремих положень наукової роботи.

2.3. Спільності та розбіжності англійської та української наукової жанрової картини

Мета наукової комунікації виявити певні об'єктивні закономірні існування, а також висунення та подальше обґрунтування наукових концепцій і гіпотез. Ці завдання зумовлюють такі провідні ознаки наукового стилю мови як його інформативність, однозначність, логічна послідовність, точність,

лаконічність. З перелічених ознак випливає необхідність жорсткої мовленнєвої регламентованості наукових текстів [42, с. 152]. Тому в обох порівнюваних мовах вони характеризуються чіткою структуризацією (членуванням тексту на глави, частини, розділи), лексико-синтаксичною орієнтацією на норми книжної письмової мови, безособовістю викладу, яка робить об'єктивним узагальнене особисте: *one can see*, можна припустити що, майже відсутні емоційно-експресивні елементи, тропи, широке вживання загальнонаукової та спеціальної термінології, цитат, посилань [22, с. 95]. Синтаксис англійського та українського наукового мовлення в цілому відрізняється книжністю, що знаходить вираження у переважанні складнопідрядних речень, ускладненості синтаксичних конструкцій дієприкметниковими зворотами (герундієм), вставними пояснювальними словами: *therefore, in fact, thus, more specifically, with respect to, pertaining to, in consistence with, on the contrary, to go back to, to recapitulate, we saw, отже, таким чином, у результаті того, що, незважаючи на, відповідно до*. Цілу серію виразів можна віднести до ствердження певної позиції, запропонувати певне бачення того чи іншого явища: *in the terms of, from this position, in this perspective, in this bearing, in the aspect of, from this point of view, з точки зору, з погляду, в площині, в аспекті, з цих позицій, у відношенні до* [22, с. 96]. В наукових текстах обома мовами спостерігаються також вирази: *the seminar will focus on, the workshop will aim at revealing, the book addresses such issues as, the conference invites papers on, актуальність роботи зумовлюється, матеріалом дослідження слугували, наукова новизна роботи полягає, теоретичне значення дисертації визначається, аналіз дає підстави зробити висновок, що*. Елементи образного мовлення трапляються у власне науковому підстилі наукового стилю (монографіях, статтях, наукових доповідях) або лише у дуже обмеженій кількості, у вигляді метафор, зазвичай, термінологічного характеру (*opaque images, frozen metaphors, троянда вітрів, силова лінія, фігура рівноваги, точка роси*). Виразальні засоби та стилістичні прийоми можуть

набувати дещо більшого поширення в філологічних наукових працях, а також в публікаціях науково-популярного жанру [42, с. 164]. Порівняльний аналіз англійських та українських наукових мов дозволяє виявити певні стилістичні розбіжності. Одною з найбільших є безсуб'єктність української в порівнянні з англійською, відсторонена манера викладу та використання займенника «ми» на позначення автора. В англійському мовленні дослідники вживають займенник «I» на позначення автора. Персональність англійської наукової мови тісно пов'язана з ще однією рисою: більшою емоційністю, окресленістю персонального начала. Вирази в англійському науковому спілкуванні *exciting facts (findings)*, а *fascinating array of new scientific evidence* звучатимуть в українському науковому мовленні дещо інше – *цікаві факти (результати дослідження), значна (велика) кількість наукових* [22, с. 97]. Також, відповідно до В.І. Карабана – в англійському науковому мовленні зустрічаються образні фразеологізми. В англійському науковому мовленні може розкриватися особа автора наукової праці. Англійське наукове мовлення має крім традиційних цілей ще й функцію впливу на читачів, наприклад, британський філолог Г. Віддоусон у своїх працях використовує алітерацію як засіб підкреслення суттєвих моментів викладу так і викликати певну емоційну реакцію читача. Однією з найголовніших відмінностей англійської наукової мови є зорієнтованість праць науковців на адресатів, про це свідчить схильність англійських вчених до самореклами. Ще одна відмінність – нормованість розмовного тону – до нього менш суворі жанрові вимоги у науковому англійському стилі. Таку розмовну інтонацію в англійській мові створюють за допомогою фразових дієслів або запитань: *How do we explain this phenomenon?, What mindset has this scholar brought to the task?, What didactic or international rewards can be gained from such a decision recommendation* [22, с. 98]. В українському мовленні такі запитальні речення є більш академічними за звучанням: *Розгляньмо, Проаналізуймо, Визначимо,*

Відокремимо, Порівняймо. Але останнім часом і в українському мовленні послабилися вимоги до норм розмовного тону. В добре нам відомому жанрі наукової дискусії також спостерігається контрастність рис англійського та українського наукового стилю [22, с. 99]. Справа в тому, що в англійській науковій мові спілкування менш категоричне, що досягається завдяки обов'язковій наявності позитивних оціночних характеристик обговорюваної наукової праці, навіть гіперболізація позитивних сторін, використання літоти для критичної частини виступу та активне використання засобів зниження тону – модальних дієслів умовного способу дії тощо. Українська наукова комунікація відрізняється більш стриманими оцінками позитивних моментів і гострішим акцентуванням критичних зауважень. Англійська мова також відрізняється формальною структурованістю наукового тексту, його розподілу на глави та під глави із заголовками, а також використання фраз для посилання на сам текст (*in this chapter I shall describe, the major focus of this paper is on*).

В жанрах англійської та української мов немає значних розбіжностей (табл). Проте деякі жанри не мають точних відповідників у порівнюваних мовах, наприклад, реферат, також в певній мірі не схожі жанри науково-дослідницького проекту – *research project*, та лист-рекомендація – *letter of recommendation* [22, с. 100]. Хоча у зв'язку з інтенсивним розвитком науки та міжкультурної взаємодії ці жанри активно опановуються в українській мові, вони все ж не є характерними для неї. Також різнитися англійська та українська наукова мова може розрізненням або не розрізненням в тій чи іншій мові тих чи інших жанрів. Наприклад, в англійській мові не розрізняють жанри стаття та доповідь, вони позначають це одним і тим же терміном – *paper*. Можемо розглянути таблицю, у якій подано назви наукових жанрів українською та англійською мовами (Табл. 2)

study	монографія
thesis, dissertation	дисертація
(research) paper	наукова стаття
research paper abstract	анотація
journal abstract	анотація
(conference) paper	наукова доповідь
conference abstracts	тези доповіді
review	рецензія
scholarly dispute	наукова дискусія
dictionary	словник
thesaurus, encyclopedia	енциклопедія
reference book, instructor	довідник

Таблиця 2. Назви наукових жанрів в українській та англійській мовах

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

У другому розділі «Жанросфера сучасної англomовної комунікації» досліджуються основні жанри та жанрові системи та підходи до їх класифікації, а також особливості жанрів англійського та українського наукового стилю.

Жанр – це загальноприйнята категорія тексту, яка є єдністю форм більш низьких рівнів і слугує основою для форм вищих рівнів і відіграє роль посередника між намірами та необхідністю. Жанри відрізняються залежно від галузі знань, і в тій чи іншій сфері виконують певну роль та функції. Жанр є моделлю комунікації у певній спільноті, він оформлює спілкування. У цьому сенсі жанр є носієм стандарту комунікації у певній спільноті. Батьком сучасної теорії мовленнєвих жанрів є М.М. Бахтін. Жанри можна розподіляти за класами – прості жанри та складні жанри, функціями, метою, розміром викладеного матеріалу, також їх поділяють на первинні та вторинні; ядерні, суміжні та периферійні. У жанровому відношенні наукова мова є однією з найбільш багатих різновидів англійської мови. Жанрове різноманіття наукового стилю обумовлено наявністю в ньому великої кількості типів текстів. Жанри мають стильовий аспект, а стиль, в свою чергу, відображається у жанрах. Кожен функціональний стиль – це сукупність конкретних жанрів, прийнятих у тій чи іншій сфері комунікації. Отже, жанри слугують формою реалізації наукових підстилів. Розглянувши чимало визначень наукового жанру та його класифікації, розуміємо, що думки вітчизняних та зарубіжних фахівців різняться. Дослідники пропонують безліч трактувань наукового жанру та параметрів, за якими його можна класифікувати. І уніфікованого визначення та класифікації немає. Оскільки, розвиток науки та різних технологій динамічний та невпинний, то еволюція жанрів наукового тексту не стоїть на місці. Для детальнішого розгляду було відібрано такі жанри науково-учбового підстилю – монографія, стаття, дисертаційна робота, наукова рецензія. Було наведено

основні характеристики кожного жанру та їх функції, таким чином – стаття – це невелика за розміром наукова праця присвячена розв’язанню певної проблеми в конкретній сфері і присвячена для фахівців цієї ж сфери. В межах наукової статті розрізняють її підвиди – науково-популярна стаття, рекламна стаття, оглядова стаття, стаття-коротке повідомлення, власне наукова стаття та дискусійна стаття. Дисертаційна робота – це особисте дослідження науковця, в якому він подає його завершені результати цим самим відкриваючи щось нове в науці, пропонуючи новий підхід до розв’язання проблеми чи завдань, даючи початок подальшим дослідженням. Дисертація виконує функцію повідомлення про наукові дослідження та їх результати, а також слугує засобом здобуття наукового ступеня. Монографія – це робота, що узагальнює відомості, отримані шляхом накопичення фактичних даних, написанням декількох наукових робіт, присвячених одній проблемі. Функцією монографії є оприлюднити підсумовану, фундаментальну наукову інформацію у певній сфері та слугувати базисом для вирішення подальших проблем певної сфери дослідження і присвячена для певного кола фахівців. Наукова рецензія – це невеликий за обсягом науковий текст, що носить оцінний та інформативний характер, тобто вона відрізняється своєю оцінною лексикою. Рецензія виконує функцію представлення наукової праці, її короткої характеристики й оцінки в рамках досліджуваного наукового простору.

Такі ознаки наукового стилю мови як – інформативність, однозначність, логічна послідовність, точність, лаконічність забезпечують жорстку регламентованість наукових текстів. Тому як і в українській, так і в англійській мовах вони характеризуються чіткою структуризацією (членуванням тексту на глави, частини, розділи), лексико-синтаксичною орієнтацією на норми книжної письмової мови, безособовістю викладу, що і забезпечує об’єктивність інформації.

РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ СПОСОБІВ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ І МОВНИХ ЗАСОБІВ ЇХ ПОБУДОВИ

Сучасні вчені-філологи активно займаються дослідженням наукового дискурсу, зокрема, його жанровою варіативністю і параметрами наукової комунікації. Це питання широко поширене в західній та вітчизняній лінгвістиці, і являє собою відкрите питання для перекладознавчих студій. Міжмовна комунікація, як правило, здійснюється за допомогою посередника-перекладача. Головною вимогою до перекладу є комунікативно-прагматична еквівалентність [1, с. 83], оскільки вона має передати ключовий аспект тексту. Основною вимогою до перекладача наукового тексту є збереження мети, змісту і типологічних характеристик тексту цільовою мовою. Під час здійснення фахової комунікації важливо відтворити повідомлення, зберігаючи всі складові елементи наукового дискурсу. Якщо автор наукового тексту звертається до фахівців, то відтворення змісту галузевої термінології є вкрай важливим; якщо ж автор доповідає великій аудиторії слухачів про науково-популярний журнал, перекладачеві слід звертати більше уваги на стилістичні звороти тексту, аргументативні стратегії доповідача, тощо [19, с. 52 – 53]. Перекладач виступає посередником при відтворенні тексту цільовою мовою. Перекладаючи науковий текст з використанням засобів іншої мови, необхідно пам'ятати про адекватне відтворення наукових термінів, аббревіатур, номенклатурних назв тощо. Різні жанри, що використовуються у науковому дискурсі, вимагають від перекладача повного контролю не тільки над чітким викладом вихідного матеріалу, але й над усуненням неточностей за допомогою винайдення в цільовій мові чітких відповідників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азнаурова Е.С. Прагматика художественного слова. Ташкент: Фан, 1998, с. 121.
2. Андронкина Н.М. // Мир науки, культуры, образования. — 2008. — №3(10). — С. 87 — 91. м Библиогр.: с. 90 — 91.
3. Арешенков Ю. «Стиль» як категоріальне поняття стилістичної науки / Ю. Арешенков // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія. – Чернівці : «Рута», 2001. – Вип. 117–118. – С. 310.
4. Аристов Е.А. Английские слова и их употребление / Е.А. Аристов,
5. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. Учебное пособие для студентов факультетов и институтов иностранных языков / И.В. Арнольд. — Л.: Просвещение, 1979. — 303с.
6. Арнольд І.В. Лексикологія сучасної англійської мови. М.: Просвещение, 2012, 376 с.
7. Бабанский Ю.К Введение в научное исследование по педагогике / [Бабанский Ю.К., Журавлев В.И., Розов В.К. и др.]; Под. ред. 184 с.
8. Бахтин М.М. Проблема речевых жанров/М.М. Бахтин. Михаил Бахтин. Эстетика словесного творчества. Москва: Искусство, 1979, 424 с.
9. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад. Навч. посібник для студентів філологічного напрямку підготовки / Л.П. Білозерська, 230 с.
10. Брандес М.П. Стилистика немецкого языка: учебник, 2е изд., испр. И доп. Москва: Высш. шк., 1990. 320 с.
В.И. Журавлева. — М.: Просвещение, 1988. — 239 с.
11. Верещагін Є.М. Мова та культура: Лінгвокраїнознавство у викладанні англійської мови як іноземної / Є.М. Верещагін, В.Г. Костомаров. — М.: Англійська мова, 1983. — 269 с.
12. Волкотруб Г. Стилiстика ділової мови. Київ, 208 с.

13. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. — М.: Наука, 1981. — С. 61.
14. Глушко М.М. Синтактика, семантика и прагматика научного текста: учеб. пособие. Москва: Изд-во МГУ, 1997, 209 с.
15. Головин Б. Основы культуры речи, Москва, 1980, 335 с.
16. Голубовська І. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики: / курс лекцій / І. Голубовська, І. Корольов. — К.: ВПЦ “Київський університет”, 2011. — 223 с.
17. Горелікова С. Н. Природа терміна і деякі особливості термінотворення в англійській мові // Вісник ОДУ. 2002. № 6. С. 10
18. Горошкіна О.М., Шутова Л.І. Науковий текст: особливості мови та стилю: навчально-методичний посібник для аспірантів /
19. Гумовська І.М. Англійська юридична термінологія в економічних текстах: генезис, дериваційні та семантико-функціональні аспекти: дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / І.М. Гумовська — Л., 2000. — 186 с.
20. Даниленко В.П. Лексико-семантические и грамматические особенности слов. М.: Наука, 1971, С. 7 – 67
21. Дроздова Т.В. Проблемы понимания научного текста (англоязычные экономические тексты) / Т.В. Дроздова. — Астрахань: Изд-во АГТУ, 2003. — 224с.
22. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Вид. 2-е перероб. і допов. Навч. посібник. / Олена Дубенко. — Вінниця: НОВА КНИГА, 2011. — 328 с.
23. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення. Київ, 2000. 218 с.
24. Еренчинова Е.Б. Семантические аспекты дискурса в сфере научного стиля речи. Вестник Тюменского государственного университета, 2011. №1, С. 176 – 181

25. Жеребило Т.В. Словарь лингвистических терминов. Назрань, 2010. 468 с.
26. Зайцев О.Б. Деякі особливості прагматичної адаптації перекладу англомовного наукового тексту // Вісник ОДУ. 2001. С. 9
27. Іщенко Н.Г. Жанрова палітра наукової комунікації. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. 2014 Вип. 42. С. 67 – 69
28. Іщенко Н.Г. Прагматичне значення похідних іменників. Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка 2012. – №14 (249). – С. 78-84
29. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / Карабан В.І. // Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. — Вінниця: “Нова книга”, 2004. — 234 с.
30. Кипнис И.Ю. Грамматические особенности перевода английского научно-технического текста. Грамматический справочник / И.Ю. Кипнис, С.А. Хомченко — Минск: БНТУ, 2010. — 121 с.
31. Климзо Б.Н. О переводе периодической научно-технической литературы с английского языка на русский. Тетради переводчика: научно-теоретический сборник / ред. Леонид Бархударов. Москва, 1976. № 13. С. 75-85.
32. Коваль А. Практична стилістика сучасної української мови. Київ, 1987, 352 с.
33. Кожина М.Н. Стилистика русского языка / М.Н. Кожина. — М. : Флинта : Наука, 2008. - 464 с.
34. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистический аспект), Москва, 1990. 253 с.
35. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение: учеб. Пособие. Москва, 2002, 424 с.
36. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов / І. В. Корунець. — К.: Наукова думка: 2003. —285 с.

37. Костенко Г. Структурно-семантичні та функціонально-стилістичні характеристики англійського науково-технічного тексту. Тиждень науки : тези доповідей науково-практичної конференції. Запоріжжя, 18-19 квітня, 2016. / редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2016. С. 63-64
38. Котюрова М.П. Культура научной речи: текст и его редактирование: учебное пособие / М.П. Котюрова, Е.А. Баженова. — М.: Флинта: Наука, 2008. — 280с.
39. Котюрова М.П. Культура научной речи: текст и его редактирование: учебное пособие / М.П. Котюрова, Е.А. Баженова. — М.: Флинта: Наука, 2008. — 280с.
40. Котюрова М.П. Об экстралингвистических основаниях смысловой структуры научного текста (функционально-стилистический аспект) / М.П. Котюрова. — Красноярск: Изд-во Красноярского университета, 1988. — 170с.
41. Котюрова М.П., Баженова Е.А. Культура научной речи: текст и его редактирование: учеб. пособие. 2-е изд., пераб. и доп. М.: Флинта Наука, 2008. 280 с.
42. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови. — Київ: «Академія», 2007. — 361 с.
43. Кутіна Л.Л. Формування мови російської науки, М.: — Л., 2001. — 232 с.
44. Ладыженская Н.В. Обучение успешному общению. Речевые жанры: кн. Для учителя/под ред. Ладыженской Т.А.. М.: Ювента; Баллас, 2005. — 176 с.
45. Ладыженской Т.А. Педагогическое речеведение. Словарь-справочник / [Под. ред. Т.А. Ладыженской, А.К. Михальской]. — М.: Флинта, Наука, 1998. — 312 с.

46. Левицкий Ю.А. Лингвистика текста / Ю.А. Левицкий. — М.: Высшая школа, 2006. — 189 с.
47. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник / О. Левченко. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. — 204 с.
48. Леонтьев А.А. Высказывание как предмет лингвистики, психолингвистики и теории коммуникации. Синтаксис текста / отв. ред. Г. Золотова. М.: Наука, 1979, С. 18 – 36
лингводидактические аспекты изучения. — М.: Наука, 1991. —
49. Локк Дж. Сочинения: в 3т. / пер. с англ. Т. 1, Москва, 1985, 621 с.
50. Мальцева В.А. Стилистика английского языка: Учеб. пособие / В.А. Мальцева. — Минск: Высшейш. шк., 1984. — 117 с.
51. Матвеева Т.В. Тональность разговорного текста: три способа представления, 1996. №4 С. 210 – 221
52. Мацько Л.І. Стилїстика української мови / Л.І. Мацько — Львів: Вища школа, 2003. — 462 с.
53. Мацько Л.І., Кацавець Л.В. Культура української фахової мови: навч. Посіб. К.: ВЦ «Академія», 2007, 360 с.
54. Мацюк З. Українська мова професійного спілкування: навчальний посібник, 2-е вид / З Мацюк, Н. Станкевич. — К.: Каравела, 2007. — 352с.
55. Митрофанова О.Д. Научный стиль речи: проблемы обучения. — 2-е изд., перераб. и доп. / О.Д. Митрофанова. — М.: Русский язык, 1985. — 128с.
56. Мозговий В.І. Українська мова у професійному спілкуванні / Радецька С.В., Возненко Н.В. — Вінниця: “НОВА КНИГА”, 2010. —
Навчальний посібник. Київ. Видавничий центр “Академія” 2007. —
Мозговий В.І. — Київ.: Нова Книга, 2006. — 592 с.

57. Непийвода Н. Мова української наукової технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект): автореферат дис., д-ра філол. Наук, - Київ, 1997, 40 с.
58. Новиков А.И. Семантика текста и её формализация / А.И. Новиков. — М.: Наука, 1983. — 215с.
59. Одинцов В.В. Стилистика текста / В.В. Одинцов. — М.: Наука, 1980. — 96 с.
- пособие / И.В. Семушин. — Ульяновск: УлГТУ, 2014. — 143 с.
60. Прохоров Ю.Е. Действительность. Текст. Дискурс / Ю.Е. Прохоров. — М.: Флiнта-Наука, 2004. — 221 с.
61. Селіванова О.О. Сучасна лiнгвістика: напрями та проблеми / О.О. Селіванова. — Полтава: Довкілля, 2008. — 34 с.
62. Селігей П. Світло і тіні наукового стилю / НАН України. Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ, 2016, 627 с., с. 75
63. Семушин И.В. Письменная и устная научная коммуникация: учебное / И.В. Семушин. — Ульяновск: УлГТУ, 2014. — 143 с.
64. Симоненко Т.В. Українська мова за професійним спрямуванням / Т.В. Симоненко, Чорновол Г.В., Руденко Н.П. — К.: ВЦ “Академія”, 2009. — 272 с. 64
65. Симоненко Т.В. Основи наукового мовлення : навчально-методичний посібник / Уклад. Т. В. Симоненко. — Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2005. — 80 с.
66. Скрипак, А.И. Интертекстуальность как категориальный признак современного научного дискурса [Текст] / А.И. Скрипак // Известия Российского государственного педагогического университета имени А.И. Герцена, — 2008. — №74(1) — С. 450 — 453. — Библиогр.: 453 с.
67. Сурмін Ю. Науковий текст: специфіка, підготовка та презентація: навчально-методичний посібник / Ю. Сурмін. — К.: НАДУ, 2008. —

68. Сурмін Ю.П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація / Ю.П. Сурмін. — К.: НАДУ, 2008. — 184 с.
69. Сухенко К. Лексичні проблеми перекладу. Київ, 1972. 213 с.
70. Терехова Е.В. Личные местоимения в английской научной литературе (семантика и функционирование) / Е.В. Терехова // Научный и общественно-политический текст: лингвистические и лингводидактические аспекты изучения. — М.: Наука, 1991. — С. 71 — 81.
71. Троянская Е.С. Лингвостилистические исследования немецкой научной речи / Е.С. Троянская. — М.: Наука, 1982. — 312с.
72. Троянська О.С. Особливості жанрів наукової літератури / Троянська О.С. // Функціональні стилі. Лінгвометодичні аспекти. — С. 71 — 81
73. Трубачев О.Н. Беседы о методологии научного труда. Труды по этимологии: Слово. История. Культура: в 4 т. Т. 2, Москва, 2005, С. 564 – 597
74. Федосюк М.Ю. Нерешенные вопросы теории речевых жанров. Вопросы языкознания. М.: Наука, 1997. №5. С. 102 – 120
75. Черняховская Л.О. способах перевода новых научно-технических терминов. Теорія і практика перекладу : респ. міжвід. наук.зб. Київ, 1979. Вип. 4. С. 9 -17
76. Шанский Н.Н. Лексика современного русского языка / Н.Н. Шанский. — М.: Высшая школа, 1972. — 124 с.
77. Шевчук С.В. Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ, 2011, 696 с., с. 111
78. Шмелева Т.В. Модель речевого жанра. Жанры речи. Саратов, 1997. Вип. 1. С. 88 – 98

79. Яхонтова Т. В. Жанри первинної наукової комунікації: сучасні тенденції розвитку / Т.В. Яхонтова // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. – №2. – 2014. – С. 135 – 140
80. Яхонтова Т.В. Лінгвістична генологія наукової комунікації: монографія / Т.В. Яхонтова. — Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. — 420 с.
81. Bhatia V. K. Analysing genre. Language use in Professional Settings / V.K. Bhatia – Harlow : Longman, 1993. – 246 p.
82. Swales J. M. Genre analysis: English in academic and research settings / J. M. Swales – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 274 p.

Інтернет-джерела

83. Іванов В.Ф. Текст та інші носії інформації в ЗМК / В.Ф. Іванов // Актуальні питання масової комунікації, 2005. — Випуск 3. — С. 4. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=374>
84. Cambridge Dictionary. Online dictionary from Cambridge University Press. — Regime Online: URL: <https://dictionary.cambridge.org/>
85. Friedman K. Writing a better scientific article / K. Friedman — Regime Online: URL: <http://d22izw7byeupn1.cloudfront.net/files/rmpguapa.pdf>.
86. Ghosh, Moushumi. What is the difference between a monograph, a book, a journal, and a magazine? What are they each used to write? — Regime Online: URL: <https://www.quora.com/What-is-the-difference-between-a-monograph-a-book-a-journal-and-a-magazine-What-are-they-each-used-to-write>
87. Scientific Discourse and the Rhetoric of Globalization: The Impact of Culture and language, Continuum, London, (2012): book review. Regime Online: URL: http://www.researchgate.net/profile/Karen_Englander/publication/25747548.pdf

88. Scientific Discourse and the Rhetoric of Globalization: The Impact of Culture and language, Continuum, London, (2012): book review. — Regime Online: URL:http://www.researchgate.net/profile/Karen_Englander/publication/25747548.pdf
89. Swales J. M. Research genres: explorations and applications/J. M. Swales—Cambridge: Cambridge University Press, 2004 – Regime Online: URL: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139524827>

Ілюстративні джерела:

90. Кожина М.Н. Стилистический энциклопедический словарь современного русского языка [под ред. М.Н. Кожиной]. — М.: Флинта: Наука, 2006. — 696с.
91. Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. — М.: Наука, 1996. — 245 с.
92. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. / ОленаСеліванова. — Полтава: Довкілля – К.: Наука, 2006. — 716 с.

ДОДАТОК А. Стилiстично маркованi науковi термiни

№	Слово	Переклад	Спосiб перекладу
1.	abandonment	вiдмова (вiд претензiї, позову,	еквiвалент

		права тощо)	
2.	abdication	документ від зречення	експлікація
3.	Zionism	сіонізм	транскодування
4.	confederacy	конфедерація	транскодування
5.	zone tariff	зональний тариф	калькування
6.	fiscal year	бюджетний рік	калькування
7.	year under review	звітний рік	еквівалент
8.	working year	господарський рік	еквівалент
9.	information war	інформаційна війна	калькування
10.	disintegration	дезінтеграція	транскодування
11.	validation	ратифікація	еквівалент
12.	valuation	митна оцінка	еквівалент
13.	uberrima fides	найвищий ступінь довіри	еквівалент
14.	ultimatum	ультиматум	транскодування
15.	bargaining table	стіл переговорів	перестановка
16.	taboo	табу	транскодування
17.	tack	доповнення	еквівалент
18.	tactics	тактика	транскодування
19.	steamroller tactics	тактика протягування рішень через відповідні органи	експлікація
20.	tag day	день збирання коштів для фонду	експлікація
21.	albatross	джерело постійної тривоги	експлікація
22.	tail	менш впливова частина	експлікація

23.	take-in	обман	еквівалент
24.	economic take-off	економічне зростання	калькування
25.	condemnation	осуд	еквівалент
26.	teach-in	диспут	еквівалент
27.	sabotage	саботаж	транскодування
28.	allegation	заява	еквівалент
29.	dispatches	кореспонденція	калькування
30.	safe-conduct	почесна охорона	еквівалент
31.	sanction	санкція	транскодування
32.	confessionalism	конфесіоналізм	транскодування
33.	satellite	прибічник	еквівалент
34.	the say-so	незаперечний авторитет	еквівалент
35.	scale	чаша терезів	еквівалент
36.	scandalum magnatum	дискредитація	еквівалент
37.	racialism	расизм	транскодування
38.	amalgamation	об'єднання	еквівалент
39.	raison d'être	розумна підстава	еквівалент
40.	concordat	конкордат	транскодування
41.	rally	мітинг	еквівалент
42.	conformist	конформіст	транскодування
43.	rapporteur	доповідач	еквівалент
44.	rapprochement	зближення	експлікація
45.	quadruplicate	один з чотирьох однакових	експлікація

		екземплярів	
46.	qualm	тривога	еквівалент
47.	package	угода з декількох питань	експлікація
48.	panning	розгромна картинка у пресі	експлікація
49.	concoction	вигадка	еквівалент
50.	par	паритет	еквівалент
51.	parajournalism	необ'єктивне висвітлення подій	експлікація
52.	paraph	ініціали у підпису	еквівалент
53.	parity	рівність	еквівалент
54.	dissident	дисидент	транскодування
55.	parol	усне свідчення	еквівалент
56.	partialism	необ'єктивний розгляд фактів	експлікація
57.	particularism	партикуляризм	транскодування
58.	passage	ухвалення	еквівалент
59.	patchwork	компіляція	еквівалент
60.	patent	патент	транскодування
61.	obliquity	туманне висловлювання	еквівалент
62.	obstructionism	обструкціонізм	транскодування
63.	offerer	оферент	транскодування
64.	oligopoly	олігополія	транскодування
65.	naturalization	натуралізація	транскодування
66.	necessitarian	детермініст	еквівалент

67.	negation	фікція	еквівалент
68.	macrocontract	великий контракт	калькування
69.	analogue	особа, що займає аналогічну позицію в іншому відомстві	експлікація
70.	maladministration	погане управління	калькування
71.	concession	концесія	транскодування
72.	laissez-faire	невтручання	еквівалент
73.	Landsting	ландстінг	транскодування
74.	information annex	інформаційний додаток	калькування
75.	Landtag	ландтаг	транскодування
76.	keynoter	оратор, що виступає з програмною промовою або вступним словом	експлікація
77.	antagonism	антагонізм	транскодування
78.	journal	протокол	еквівалент
79.	idealism	ідеалізм	транскодування
80.	ignoratio elenchi (лат.)	навмисне ігнорування обговорюваного питання	еквівалент
81.	imitation	імітація	транскодування
82.	immanent	іманент	транскодування
83.	impartiality	справедливість	еквівалент
84.	impasse	безвихідне становище	еквівалент
85.	handover	передача (території)	еквівалент
86.	harassment	занепокоєння	еквівалент

87.	gambit	поступка для одержання переваги в майбутньому	експлікація
88.	garble	фальсифікація	еквівалент
89.	gazette	офіційний друкований орган	експлікація
90.	go-between	посередник	еквівалент
91.	face-off	конфронтація	еквівалент
92.	fact-finding	розслідування обставин	перестановка
93.	fair-dealing	неупередженість	еквівалент
94.	disunion	роз'єднання	калькування
95.	falsehood	підробка	еквівалент
96.	falsification	фальсифікація	транскодування
97.	eavesdropping	перехоплення телефонних розмов	експлікація
98.	echelon	інстанція	еквівалент
99.	egalitarianism	егалітаризм	транскодування
100.	decentralization	децентралізація	транскодування
101.	unilateral declarations	односторонні декларації	калькування
102.	joint declaration	спільна декларація	калькування
103.	calamity issue	гостре питання, яке небезпечно ставити чи піднімати	експлікація
104.	capsule	короткий виклад промови	еквівалент
105.	carte blanche	карт-бланш	транскодування
106.	apanage	апанаж	транскодування

107.	backrounder	прес-конференція інформаційного характеру	експлікація
108.	bafflegab	мова офіційних документів	еквівалент
109.	bankroll	фінансові ресурси (країни або окремої особи)	еквівалент
110.	basket	група питань, що підлягають обговоренню в сукупності	експлікація
111.	behaviourism	біхевіоризм	транскодування
112.	blind alley	безперспективна справа	еквівалент
113.	commandment	наказ	еквівалент
114.	bona fides (лат.)	чесні наміри	еквівалент
115.	abeyance	стан невизначеності	еквівалент
116.	acclamation	акламація	транскодування
117.	concerted actions	спільні дії	калькування
118.	ultra-hazard activities	особливо небезпечні види діяльності	калькування
119.	to suppress the activity	припинити діяльність	калькування
120.	actual state of things	фактичний стан справ	калькування
121.	actual wording	запропоноване формулювання	калькування
122.	to adapt plans to suit new circumstances	змінювати плани відповідно до нових обставин	калькування
123.	to adapt to the requirements	пристосовувати до вимог	калькування
124.	addendum	додаток (до документа,	еквівалент

		договору тощо)	
125.	inaugural address	промова, яка відкриває міжнародну конференцію або міжнародний з'їзд	експлікація
126.	opening address	вступне слово	еквівалент
127.	official designation of the addressee	офіційна позиція адресата	калькування
128.	to adhere to the agenda	дотримуватися порядку денного	калькування
129.	to adhere to a convention	приєднуватися до конвенції	калькування
130.	to adhere to the terms and conditions of the contract	дотримуватися умов контракту	калькування
131.	ad hoc body	спеціальний тимчасовий орган	калькування
132.	ad hoc committee	спеціальний комітет	калькування
133.	ad hockery	рішення, прийняті для даного конкретного випадку	експлікація
134.	to adjourn a conference	перенести конференцію	калькування
135.	to adjourn a decision	відкласти вирішення питання	калькування
136.	to move the adjournment sine die	запропонувати відкласти сесію на невизначений термін	еквівалент
137.	to adjust preliminaries	домовитися про попередні умови	калькування
138.	administration of the	управління справами	калькування

	affairs		
139.	zone of one's vital interests	зона чийхось життєво важливих інтересів	калькування
140.	to yield the floor	передати слово іншому промовцю	еквівалент
141.	closely welded arguments	тісно пов'язані між собою аргументи	калькування
142.	various reading	різночитання	калькування
143.	venal practices	корупція	еквівалент
144.	verbatim	стенограма	еквівалент
145.	vicarial powers	доручення	еквівалент
146.	vice-agent	довірена особа	еквівалент
147.	ultra	людина крайніх поглядів	еквівалент
148.	ultraism	крайні погляди	еквівалент
149.	underground	підпільна організація	еквівалент
150.	unentangled with treaties	незв'язаний угодами	калькування
151.	hostile use of environmental modification	вороже використання засобів впливу на навколишнє середовище	калькування
152.	temporary chairman	особа, яка відкриває збори і яка виступає з вступною промовою	експлікація
153.	tenure	повноваження	еквівалент
154.	location and number of terminal	місцезнаходження і число кінцевих пунктів	калькування

155.	to terminate a controversy	припинити суперечку	калькування
156.	convergence theory	теорія конвергенції	перестановка
157.	apologetic theory	апологетична теорія	калькування
158.	ascendancy	влада	еквівалент
159.	second-hand	помічник	еквівалент
160.	dogmatism	догматизм	транскодування
161.	select committee	спеціальний комітет	калькування
162.	selling out	ренегатство	еквівалент
163.	ratification	ратифікація	транскодування
164.	rationale for bold initiatives	підстава для виступу зі сміливими ініціативами	еквівалент
165.	rationalism	раціоналізм	транскодування
166.	reactionary	реакціонер	транскодування
167.	realignment	зміна у розподілі сил	еквівалент
168.	reconversion	реконверсія	транскодування
169.	quasi-corporate enterprise	квазікорпоративне підприємство	калькування
170.	quasi-agreement	квазідоговір	калькування
171.	quid pro quo	компенсація	еквівалент
172.	quitclaim	відмова від права	еквівалент
173.	auditor	ревізор	еквівалент
174.	quorum	кворум	транскодування
175.	economic penetration	економічне проникнення	калькування

176.	perversion	фальсифікація	еквівалент
177.	pilot	пробне підприємство	еквівалент
178.	pipeline	джерело інформації (конфіденційне)	еквівалент
179.	single-integrated operational plan (SIOP)	єдиний інтегрований оперативний план	калькування
180.	plight	складне становище	еквівалент
181.	collapse	банкрутство	еквівалент
182.	polemic	полеміка	транскодування
183.	operationalism	операціоналізм	транскодування
184.	opportunism	опортунізм	транскодування
185.	opportunist	опортуніст	транскодування
186.	code	кодекс	транскодування
187.	optimum	оптація	транскодування
188.	package deal	комплексна угода з декількох питань	експлікація
189.	avulsion	насильне роз'єднання	еквівалент
190.	nominalism	номіналізм	транскодування
191.	nomology	юриспруденція	еквівалент
192.	notandum	меморандум	еквівалент
193.	nullification	анулювання	калькування
194.	manifestation	маніфестація	транскодування
195.	coercive measures	примусові заходи	калькування

196.	memorandum	меморандум	транскодування
197.	mercantilism	меркантилізм	транскодування
198.	mentalism	менталізм	транскодування
199.	minutes	протокол	еквівалент
200.	modality	модальність	транскодування
201.	modus vivendi	(письмова) тимчасова угода	еквівалент
202.	climax	кульмінація	еквівалент
203.	dope story	інформація з надійних джерел	еквівалент
204.	let-down	ослаблення	еквівалент
205.	variable levy	змінний тариф	калькування
206.	liquidation	ліквідація	транскодування
207.	justification	виправдання	еквівалент
208.	claimant	позивач	еквівалент
209.	indemnity	контрибуція	еквівалент
210.	innuendo	інсинуація	еквівалент
211.	insignia	відзнака	еквівалент
212.	integration	інтеграція	транскодування
213.	interim commission	тимчасова комісія	калькування
214.	International	Інтернаціонал	транскодування
215.	hard-line segregationist platform	жорстка сегрегаційна платформа	калькування
216.	hardy denial of scientific facts	безпідставне заперечення наукових фактів	калькування

217.	contraposition	протиставлення	еквівалент
218.	discrepancy	невідповідність	еквівалент
219.	humanism	гуманізм	транскодування
220.	convention	конвенція	транскодування
221.	gradualism	реформізм	еквівалент
222.	grievance	скарга	еквівалент
223.	fiat	указ	еквівалент
224.	scientific figment	наукова фікція	еквівалент
225.	filibuster	обструкціоніст	еквівалент
226.	controversy	полеміка	еквівалент
227.	fundamentalism	фундаменталізм	транскодування
228.	futurology	футурологія	транскодування
229.	eloquence	елоквенція	транскодування
230.	circular	циркуляр	транскодування
231.	drafter	укладач документу	еквівалент
232.	emotivism	емотивізм	транскодування
233.	empiricism	емпіризм	транскодування
234.	decorum	декорум	транскодування
235.	decree	указ	еквівалент
236.	delimitation	делімітація	транскодування
237.	delusion	обман	еквівалент
238.	centralism	централізм	транскодування
239.	didactics	дидактика	транскодування

240.	die-hard	крайній консерватор	еквівалент
241.	diktat	диктат	транскодування
242.	dilemma	дилема	транскодування
243.	cession	цесія	транскодування
244.	dilogy	дилогія	транскодування
245.	census	перепис	еквівалент
246.	directive	директива	транскодування
247.	disaccord	незгода	еквівалент
248.	changeover	перебудова	еквівалент
249.	confutation	спростування	еквівалент
250.	brainwashing	ідеологічна обробка	еквівалент
251.	axiology	аксіологія	транскодування
252.	wordy warfare	словесна війна	калькування
253.	economic wrangle	суперечка стосовно економічних питань	еквівалент
254.	Tory	консерватор	еквівалент
255.	turncoat	ренегат	еквівалент
256.	comitology	комітологія	транскодування
257.	convergence	конвергенція	транскодування
258.	mainstreaming	пріоритетизація	еквівалент
259.	readmission	реадмісія	транскодування

ДОДАТОК Д. Тематичний перелік англомовних наукових жанрів

Власне науковий підстиль	study	a detailed written study	монографія
	monograph	of a single specialized	
	monographic book	subject in particular sphere	
	thesis research	a long research work on a	дисертація
	dissertation	particular subject, usually written to get qualification degree	
	(research/scientific) paper/article	a piece of writing on a particular item or	наукова стаття
	1. discussion paper	problem usually written	дискусійна стаття
	2. review article	by an expert and	оглядова стаття
	3. advertising article	published in scientific journal or newspaper or in the Internet	рекламна стаття
	(conference) paper	small work that gives a description of some ideas or scientific information	наукова доповідь
	course paper	can be written or	курсова робота
	course work	practical work done by a student during a course of study, usually assessed in order to count toward a final mark or grade	

Науково-інформаційний підстиль	paper	usually short form of a speech, own work of an author where he or she gives the most important facts or ideas	Реферат
	conference abstracts	small work contains just a few pages where an author summarizes his or her main ideas about research	тези доповіді
	review	it is a formal objective assessment or an examination of scientific work given by an expert (supervisor of scientific work)	наукова рецензія
	patent description	scientific document that indicates how an author patents his/her idea on the invention	патентний опис
	research paper abstract	a critical or explanatory note or body of notes added to a scientific text	анотація
	journal abstract		

Науково-довідковий підстиль	magazine	a type of thin book with large pages and a papercover that contains articles and photographs and is published everyweek or month	журнал, періодичне видання
	Peer-reviewed scientific journal	a long piece of writing on a particular subject, especially one that is done in order to receive a degree at college or university	рецензований науковий журнал
	summary	a note of explanation or comment added to a scientific work/text	анотація
	instructor	a book containing a useful facts or specially organized information or giving instructions	довідник
	manual		
	reference book		
	thesaurus	a book or online resource containing information on various topics, usually inalphabetic alarrangement, it can cover all branches of particular scientific sphere or all aspects of it	енциклопедія
	encyclopedia		

Науково-довідковий підстиль	scientific catalogue	a complete list of items, typically one in alphabetical or other systematic order, in particular	науковий каталог
	dictionary	a book or electronic resource that lists the words of a language (typically in alphabetical order) and gives their meaning, or gives the equivalent words in a different language, often also providing information about pronunciation, origin, and usage.	словник
	newsletter	a printed or electronic document containing information about the recent activities of an organization, sent regularly to the organization's members	інформаційний бюлетень

Науково-учбовий підстиль	textbook	a book used as a standard work for the study of a particular subject.	підручник
	methodological guide	A specially designed book that gives instructions on writing a scientific works in particular sphere of knowledge	методичний посібник
	methodological manual		
	Lecture	an educational speech to an audience, especially to students in a university or college.	лекція
	Handbook	a book giving information such as facts on a particular subject or instructions for operating	посібник
	Compendium	is a concise compilation of a body of knowledge	конспект

Науково-популярний підстиль	scholarly dispute	a debates or contest where some scientific ideas or researches are disproved or defended with the corresponding arguments	наукова дискусія
	newspaper	a regularly printed document consisting of large sheets of paper that are folded together, or a website, containing news reports, articles, photographs, and advertisements	газета
	outline	a general description giving the essential features of subject or a theme but not the detail	нарис
	scientific speech	an oral performance where an author gives his ideas in particular scientific field	науковий виступ
	scientific dialog	discussion of or conversation on scientific problems, themes in different scientific spheres	науковий діалог

	review	a report in a newspaper, magazine	відгук
--	--------	--------------------------------------	--------